

Bi-culturele tienermeiden en hun ouders over geldzorgen en niet sporten

Een verdiepend kwalitatief onderzoek

Marit Dopheide

Vicky Dellas

Mirjam Stuij

Bi-culturele tienermeiden en hun ouders over geldzorgen en niet sporten

Een verdiepend kwalitatief onderzoek

In opdracht van Kenniscentrum Sport & Bewegen
Mede mogelijk gemaakt door ZonMw

Marit Dopheide
Vicky Dellas
Mirjam Stuij

© Mulier Instituut
Utrecht, februari 2023

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1. Inleiding	6
1.1 Bekende belemmeringen voor sportdeelname bij armoede	7
1.2 Doel van dit onderzoek	8
1.3 Leeswijzer	9
2. Onderzoeksmethode	10
2.1 Dataverzameling en analyse	10
2.2 Deelnemers aan het onderzoek	11
3. Resultaten	13
3.1 Sportloopbanen van de meiden	13
3.2 Geldzorgen en sportdeelname	17
3.3 Levensfase en sportdeelname	23
3.4 Bi-culturaliteit en sportdeelname	27
4. Slotbeschouwing	30
Geraadpleegde literatuur	35
Bijlagen	
Bijlage 1: onderzoeksverantwoording	40
Bijlage 2: achtergrondgegevens van de meiden uit de focusgroepen	43
Bijlage 3: sportloopbanen en redenen om nu niet te sporten van de meiden uit de duo-interviews	44

Samenvatting

Belemmeringen om structureel te sporten

Bi-culturele tienermeiden die opgroeien in armoede blijven structureel achter in sportdeelname. Zij zijn veel minder vaak lid van een sportvereniging en doen minder vaak wekelijks aan sport dan andere tieners. Hier liggen verschillende belemmeringen aan ten grondslag. Het doel van dit kwalitatieve onderzoek is verdieping te bieden op de reeds bekende factoren die een rol spelen bij het niet structureel sporten en bewegen van tienermeiden (12-18 jaar) die opgroeien in een gezin met een inkomen rond de armoedegrens en waarvan de ouders migranten zijn uit de ‘klassieke’ herkomstlanden zoals Marokko, Suriname en de voormalige Nederlandse Antillen.

We bestuderen hoe verschillende belemmeringen om te willen, kunnen en mogen sporten samenkomen in de context van het dagelijks leven van deze meiden. In dit rapport geven we aan de hand van concrete ervaringen van meiden en hun ouders, opgetekend in elf duo-interviews en aangevuld met twee focusgroepen met in totaal 24 meiden, meer inzicht in individuele ervaringen rondom niet-sporten. Deze individuele ervaringen plaatsen we in de bredere maatschappelijke context, om beter te begrijpen op welke manieren zij voor een grotere groep meiden kunnen opgaan.

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Kenniscentrum Sport & Bewegen en als onderdeel van het ZonMw-project ‘Ongelijkheid in sport en bewegen onder COVID19: De impact van sport voor een veerkrachtige samenleving’.

Conclusies

- De ‘afwezigheid’ van deze meiden in de sport is niet zo eendimensionaal te begrijpen, maar een combinatie van belemmeringen die samenhangen met meerdere statusposities en ook niet voor alle meiden op dezelfde manier uitpakken.
- Alle meiden hebben ervaringen met sport, maar opvallend is het relatief smalle sportrepertoire. Dit geldt ook voor de sporten die zij in de toekomst willen beoefenen. Kickboksen, fitness, zwemmen en voetbal zijn duidelijk favoriet. Voor de meiden met een Surinaamse en Antilliaanse achtergrond is dit ook dansen.
- De meiden (en hun ouders) hebben vooralsnog niet voldoende een goede plek gevonden waar ze zich sportief en sociaal genoeg thuis voelen om de barrières die ze hebben te (willen) overwinnen.
- Twee belemmeringen spelen een belangrijke rol, zowel om te stoppen met sport als om weer te beginnen: de kosten voor sport en een gebrek aan tijd door onder andere de overgang naar de middelbare school en het hebben van een bijbaan.
- Een deel van de meiden kon door corona tijdelijk hun sport niet meer beoefenen en heeft deze daarna niet meer opgepakt, doordat de tijd was gevuld met andere bezigheden (levensfase). Voor een deel speelde ziekte of langdurige blessures mee in hun besluit te stoppen.
- Bij de islamitische meiden wierp het samenspel van herkomst, gender en levensfase duidelijke belemmeringen op om te blijven sporten: door de overgang van meisje naar (jonge) vrouw wilden en/of mochten ze niet meer zo makkelijk in de nabijheid van mannen sporten als voorheen. Hierdoor ontstaat een sterke voorkeur om met alleen vrouwen te sporten. Tegelijkertijd lieten we zien dat sommige meiden daar hun eigen (tussen)weg in zoeken, bijvoorbeeld ten opzichte van hun moeders of in hun kledingkeuze.
- Hoewel ‘geen zin’ voor veel meiden meespeelde in het nu niet sporten, was dat, net als ‘geen tijd’, voor geen van de meiden de enige reden: niet kunnen (kosten, gezondheid) en soms het gevoel hebben niet te mogen (welkom voelen) speelden daar duidelijk doorheen. Uiteindelijk is in- en uitsluiting in de sport niet iets absoluuts of definitiefs: iemand kan stoppen, maar ook weer beginnen en toch ergens een geschikte plek vinden.

Aanbevelingen

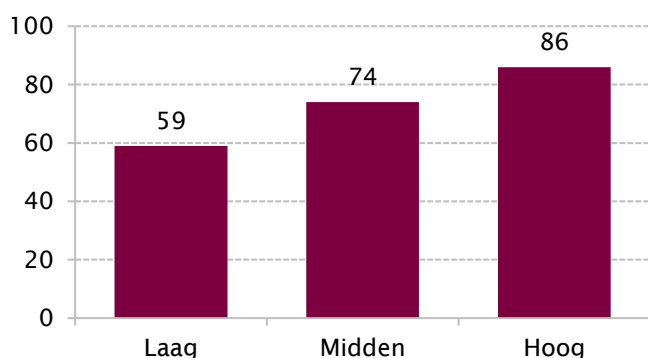
Uit de resultaten van dit onderzoek formuleren we zeven aanbevelingen die mogelijk kunnen helpen om meer tienermeiden met een bi-culturele achtergrond structureel te laten deelnemen aan sport- en beweegaanbod:

1. Zorg voor kennismaking met een breder sportrepertoire, liefst vanaf jonge leeftijd, zodat meiden meer ervaring opdoen met verschillende sporten.
2. Geef meiden zeggenschap in de organisatie van sportaanbod door ze te betrekken bij het opzetten ervan.
3. Zet (vrouwelijke) professionals in voor individuele begeleiding naar sport- en beweegaanbod, voor meiden die wel zouden willen sporten.
4. Zorg voor goedkopere sportabonnementen die flexibel opzegbaar zijn, zodat de financiële drempel lager is om te beginnen en te blijven sporten.
5. Zorg voor toereikend sportaanbod voor alleen vrouwen en maak dit aanbod inzichtelijk, zodat ook tienermeiden die alleen met vrouwen willen sporten, bijvoorbeeld vanwege een islamitische achtergrond, meer keuzemogelijkheden hebben.
6. Zorg voor flexibel en betaalbaar sportaanbod (via de onderwijsinstelling), zodat tienermeiden op door hun gewenste tijdstippen kunnen sporten.
7. Verruim waar mogelijk de regels voor een financiële ondersteuning voor sportdeelname - zowel de inkomens- als de leeftijdsgrens.

1. Inleiding

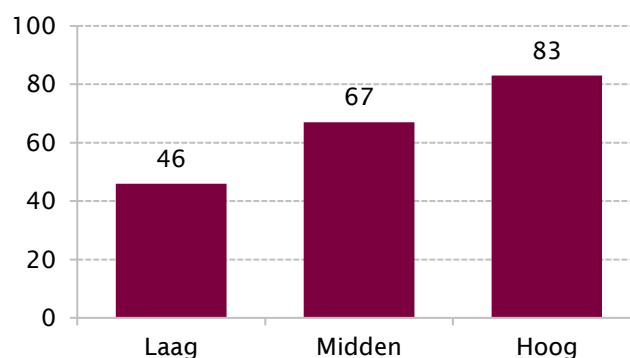
Deelname aan sport, bijvoorbeeld bij een sportvereniging, bij een sportschool of op een vast moment in de week via ander aanbod, is niet voor alle jongeren vanzelfsprekend. Verschillen in sportdeelname zijn sterk gerelateerd aan het gezinsinkomen: jongeren uit gezinnen met een laag inkomen sporten minder vaak wekelijks en zijn minder vaak lid van een sportvereniging dan jongeren uit gezinnen met hogere inkomens (Heijnen et al., 2020; Van Stam et al., 2021; zie figuur 1a en 1b). Bij volwassenen zijn vergelijkbare verschillen in sportgedrag naar inkomen zichtbaar (Fitters & Hoekman, 2019; Van Stam & Van den Dool, 2020).

Figuur 1a Wekelijkse sportdeelname van jongeren van 12-17 jaar naar gezinsinkomen (in procenten, n=2.086)

Bron: gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor CBS i.s.m. RIVM 2017/2018/2019; analyse RIVM op verzoek van Mulier Instituut, verschenen in Van Stam et al. (2021).

Figuur 1b Lidmaatschap sportvereniging van jongeren van 12-16 jaar naar gezinswelvaart (in procenten, n=5.663)

Bron: HBSC-Nederland, UU, Trimbos Instituut en SCP, 2017; bewerking Mulier Instituut, verschenen in Heijnen et al. (2020).

Sportdeelname is niet alleen gerelateerd aan inkomen, maar ook aan andere 'statusposities' zoals levensfase, gevolgde opleiding en, vooral bij vrouwen, etniciteit (Van den Dool, 2014, 2019; Heijnen et al., 2020; Elling & Cremers, 2021; RIVM, 2022a). Daarbij is sprake van overlap tussen verschillende statusposities. Zo hebben migranten uit de 'klassieke' herkomstlanden Suriname en de voormalige Nederlandse Antillen, Marokko en Turkije gemiddeld een lager onderwijsniveau, minder vaak werk en een lager inkomen (CBS, 2022a; zie ook SCP, 2019).

In dit rapport gaan we in op belemmeringen van een groep die structureel achterblijft in sportdeelname, namelijk tienermeiden waarvan de ouders migranten uit 'klassieke' herkomstlanden zijn en die opgroeien in armoede.¹ Zij zijn veel minder vaak lid van een sportvereniging en doen minder vaak wekelijks aan sport dan andere tieners (Elling & Selten, 2016; Heijnen et al., 2020; Gemeente Utrecht, 2022). Hoewel

¹ Zie kader 1 voor de in dit onderzoek gehanteerde definities. In navolging van de WRR (2021) en het CBS (2022b) hanteren we in dit onderzoek niet de overkoepelende maar weinig informatieve en veelal stereotyperende term 'niet-westerse landen', maar maken we onderscheid naar land van herkomst. De 'klassieke' herkomstlanden (de vijf grote Buiten-Europese herkomstgroepen) zijn Turkije, Marokko, Suriname, de voormalige Nederlandse Antillen en Indonesië. Indonesische migranten vormen op verschillende punten een uitzondering, bijvoorbeeld doordat zij een bovengemiddeld inkomen en relatief hoge opleiding hebben (CBS, 2022b). Zij zijn in dit onderzoek niet meegenomen.

uit andere studies allerlei mogelijke belemmeringen naar voren komen, gaan deze vrijwel niet in op hoe combinaties van geldzorgen, vrouw- en tiener-zijn en opgroeien met verschillende culturele omgangs- en verwachtingspatronen (bi-culturaliteit) doorwerken in het niet kunnen, willen en/of mogen deelnemen aan sport.

1.1 Bekende belemmeringen voor sportdeelname bij armoede

Vrijwel iedereen ervaart tot op zekere hoogte (wel eens) belemmeringen om te sporten, waarbij voor jongeren tijdgebrek en al voldoende bewegen in het dagelijks leven het vaakst genoemd worden (Visser et al., 2019). Elling (2007) laat zien dat sportloopbanen uitkomsten zijn van ingewikkelde ‘onderhandelingsprocessen’ waarin veel bewuste én onbewuste afwegingen meespelen: prioriteit (kunnen) geven aan sport, een sterke intrinsieke motivatie, ervaren competenties en een stimulerende sociale omgeving maken beginnen aan en blijven sporten gemakkelijker, net als je ergens thuis voelen (een ‘sportieve en sociale fit’ hebben).

Wel ervaren sommige groepen meer belemmeringen dan andere of wegen bepaalde belemmeringen zwaarder voor hen, vooral voor groepen met een lagere sociale status (Elling, 2021). Armoede is daarbij te beschouwen als een specifieke vorm van sociale uitsluiting die op zichzelf belemmerend werkt, maar ook andere belemmeringen versterkt (Collins & Kay, 2014).

Het onderzoek daarnaar is maar beperkt en gaat niet vaak in op de onderlinge samenhang tussen belemmeringen (Collins & Kay, 2014; Vandermeerschen et al., 2017; Stuij et al., 2022). Daarbij is het belangrijk oog te houden voor de diversiteit binnen de groep mensen die in armoede leeft (Haudenhuyse, 2015), zowel als het gaat om de reden van armoede en de daadwerkelijk ervaren geldzorgen als om de samenhang met andere statusposities, waaronder ook burgerlijke staat. Zo hebben alleenstaande ouders, vooral moeders, een groter risico op armoede (SCP, 2019) en moeten ze ook veel alleen (kunnen) organiseren thuis. Dat is iets wat we in dit onderzoek expliciet meenemen.

Armoede is een complex probleem dat alle levensgebieden van jeugdigen beïnvloedt, niet alleen in materieel opzicht maar ook emotioneel en sociaal (De Kinderombudsman, 2017). Hoewel jongeren die in armoede opgroeien vaak minder kansen hebben voor (sport)participatie, kan deelname voor hen juist van grote betekenis zijn. Dan kan het gaan om het gevoel ergens onderdeel van uit te maken en een uitlaatklep te hebben, maar ook om het krijgen van kansen, het opbouwen van een netwerk en ‘gewoon’ mee kunnen doen en niet uitgesloten worden van activiteiten die voor veel jeugdigen ‘normaal’ zijn (Van der Roest et al., 2016; Reijgersberg & Van der Poel, 2014; De Kinderombudsman, 2017).

Uit interview- en literatuurstudies komen verschillende belemmeringen naar voren waar ouders met geldzorgen tegenaan lopen (BMC, 2015; Hoogland et al., 2021; Vitality Academy, 2022a, 2022b). Geldgebrek is veelgenoemd, zowel voor de contributie als voor eventuele extra kosten voor vervoer, kleding en materialen, maar nooit als enige reden. Zo spelen ook organisatorische belemmeringen rondom het transport, (durven) vragen om financiële en praktische hulp en het belang dat ouders zelf hechten aan sport naar voren. Ook verhindert een tekort aan geld op zichzelf niet de mogelijkheid om te sporten, maar maakt het de keuzemogelijkheden wel veel beperkter (Vandermeerschen, 2016). Hoewel ook voor andere kinderen het een uitdaging kan zijn om een prettige (sport)plek te vinden, is dit voor kinderen die in armoede opgroeien vaak nog ingewikkelder en urgenter en zijn zij vaker van publieke voorzieningen afhankelijk (Sarti et al., 2015).

Sinds het begin van de coronacrisis zijn de zorgen om het aantal mensen dat in armoede leeft toegenomen. Zo zagen hulporganisaties al in het voorjaar van 2020 een groei in financiële hulpvragen, vooral van gezinnen en alleenstaande ouders (Armoedefonds, 2020; Nibud, 2020). De coronamaatregelen

hebben mensen met een lager inkomen, minder opleiding en/of een migratieachtergrond op veel leefgebieden bovengemiddeld hard geraakt. Bijvoorbeeld behoud van werk en daarmee inkomen, maar ook de risico's op en bij een besmetting (Pharos, 2022). Dat heeft bestaande ongelijkheden vergroot.

Hoewel voor tieners de risico's bij een besmetting met het coronavirus relatief klein waren, werden zij wel bovengemiddeld hard geraakt door de beperkende maatregelen (SCP, 2021; Nivel & RIVM, 2022). Bijvoorbeeld doordat coronamaatregelen specifieke belemmeringen hebben opgeworpen om te (kunnen) sporten. Uit onderzoek komt naar voren dat verschillen in sportdeelname tussen mensen met en zonder financiële problemen tijdens corona zijn toegenomen (Grubben & Hoekman, 2021a; Pulles et al., 2022). Ook daalde de sportdeelname onder migrantenvrouwen (Grubben & Hoekman, 2021b; Elling & Cremers, 2021). Dat maakt het relevant om corona in dit onderzoek nadrukkelijk mee te nemen, zowel vanwege de mogelijke gevolgen voor het hebben van geldzorgen als vanwege ervaren belemmeringen om te sporten.

1.2 Doel van dit onderzoek

Het doel van dit kwalitatieve onderzoek is verdieping te bieden op de reeds bekende factoren die een rol spelen bij het niet structureel sporten en bewegen van bi-culturele tienermeiden (12-18 jaar) die opgroeien in een gezin met een inkomen rond de armoedegrens (zie kader 1). We bestuderen hoe verschillende belemmeringen om te willen, kunnen en mogen sporten, inclusief die samenhangend met corona, samenkomen in de context van het dagelijks leven van deze meiden.

In dit rapport laten we concrete ervaringen van meiden en hun ouders zien, om meer inzicht te bieden in individuele ervaringen met het niet meedoen van deze meiden aan structureel sport- en beweegaanbod. Deze individuele ervaringen plaatsen we in de bredere maatschappelijke context, om beter te begrijpen op welke manieren zij voor een grotere groep meiden op kunnen gaan.

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Kenniscentrum Sport & Bewegen en als onderdeel van het ZonMw-project 'Ongelijkheid in sport en bewegen onder COVID19: De impact van sport voor een veerkrachtige samenleving'.

Kader 1. Gehanteerde definities

Bi-cultureel: in Nederland opgroeien als kind van migranten en daardoor meerdere culturen in zich hebben of vertegenwoordigen. Daarbij gaat het in dit onderzoek over migranten uit 'klassieke herkomstlanden' zoals Marokko, Suriname en de voormalige Nederlandse Antillen (WRR, 2021; CBS, 2022b).

Een inkomen hebben rond de armoedegrens: te weinig inkomen hebben om aan een minimum aan noodzakelijke levensbehoeften te kunnen voldoen. Verschillende instanties en gemeenten hanteren verschillende afbakeningen (CPB et al., 2018) en een laag inkomen zegt op zichzelf niet in hoeverre iemand geldzorgen ervaart. Daarom hebben we in een telefoongesprek gevraagd naar bijvoorbeeld ervaren geldzorgen en het gebruik van financiële ondersteuning voor sportdeelname via het Jeugdfonds Sport & Cultuur of de gemeente (zoals een stadspas). Net te veel verdienen om daarvoor in aanmerking te komen is ook een indicatie. We hebben het in dit onderzoek daarom ook vooral over geldzorgen, omdat het gaat over concrete ervaringen en niet om de meer onderzoeks- en beleidsmatig gehanteerde definitie(s) van armoede.

Niet structureel sporten en bewegen: niet wekelijks een vaste sport beoefenen bij een sportvereniging of commercieel sport- en beweegaanbod zoals fitness of vechtsport, en niet wekelijks sporten via andere gemeentelijke sport- en beweegvoorzieningen. Het gaat hierbij om 'recreatief bewegen', dus niet om bijvoorbeeld bewegen als onderdeel van transport. Voor de leesbaarheid hebben we het in dit rapport meestal over 'sporten', maar daar kan ook 'recreatief bewegen' onder vallen.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 volgt een beschrijving van de onderzoeksmethoden. In hoofdstuk 3 presenteren we de resultaten van dit onderzoek en in hoofdstuk 4 volgt de slotbeschouwing.

2. Onderzoeksmethode

Dit onderzoek is gebaseerd op duo-interviews met elf tienermeiden en een van hun ouders (vooral moeders), aangevuld met focusgroepgesprekken met in totaal 24 tienermeiden en jongvolwassen vrouwen. Duo-interviews zijn een mooie vorm om ervaringen en perspectieven van zowel de dochter als de ouder op te tekenen. De focusgroepen hebben we gehouden om deze bevindingen verder te verdiepen en beter te begrijpen.

De duo-interviews vonden plaats in het najaar van 2021 en de late zomer van 2022, de focusgroepen in november 2022. Alle gesprekken zijn gevoerd op een locatie waar de meiden vertrouwd waren. De deelnemers ontvingen een vergoeding als dank voor hun deelname. Kenniscentrum Sport & Bewegen heeft, in afstemming met de onderzoekers, de werving uitgevoerd via hun contacten met jongerenwerkers en een wervingsbureau. Een volledige onderzoeksverantwoording staat in bijlage 1.

2.1 Dataverzameling en analyse

De duo-interviews waren open gesprekken waarin we gebruik maakten van creatieve methoden (gebaseerd op Stuij et al., 2020a en Teachman & Gibson, 2013). Deze waren gericht op wederzijdse kennismaking en boden meiden en ouders veel ruimte om te vertellen over hun dagelijks leven inclusief ervaringen met geldzorgen, sport en bewegen. Daarnaast hebben we veelvoorkomende belemmeringen om te sporten besproken. De gesprekken duurden een tot twee uur, afhankelijk van de tijd die deelnemers hadden. Daardoor zijn in sommige gesprekken onderwerpen uitgebreider besproken dan in andere. Na toestemming van zowel ouder als dochter is een geluidsopname van het gesprek gemaakt die na afloop woordelijk is uitgewerkt in een gespreksverslag. Eén moeder gaf geen toestemming voor opname. Van dit gesprek hebben we direct na afloop een zo uitgebreid mogelijk verslag geschreven.

In de analyse combineerden we een narratief-thematische aanpak met een intersectionele analyse (resp. Riessman, 2008 en Stuij et al., 2020b). Eerst hebben we elk duo-interview apart geanalyseerd met als leidende vraag: waardoor sport deze dochter nu niet en hoe hangt dat samen met geldzorgen, levensfase, opgroeien tussen twee culturen en gender? Vervolgens hebben we overkoepelend gekeken naar de gevonden thema's: wat speelt in elk verhaal, op welke manier(en) en welk verhaal wijkt waarin af? Ook hebben we de sportloopbanen van de meiden tot dusver opgetekend. Alle interviews zijn door alle drie de onderzoekers geanalyseerd en samen besproken om tot overeenstemming te komen. Voor de analyse hebben we gebruik gemaakt van MaxQDA.

Na deze analyseronde hebben we twee focusgroepgesprekken georganiseerd om enkele thema's uit de interviews beter te begrijpen: 1) ideeën over verschillende sportsettings, 2) sport en verschillende etnisch-culturele achtergronden, 3) sporten voor alleen meiden, 4) sport en corona en 5) wat 'geen zin' om te sporten inhoudt. Daarbij hebben we onder andere gebruik gemaakt van stellingen en flipovers. Beide groepen waren bestaande meidengroepen in (middel)grote gemeenten.

De twee onderzoekers hebben voorafgaand aan elk gesprek met de meiden gegeten. Hierdoor konden ze elkaar leren kennen en konden de meiden vragen aan de onderzoekers stellen. Aan het begin van het gesprek hebben de meiden een korte vragenlijst ingevuld over hun sportgedrag, etnisch-culturele achtergrond, gezinssamenstelling en ervaren geldzorgen. Tijdens de groeps gesprekken waren de betrokken jongerenwerker(s) aanwezig. Met toestemming van alle meiden zijn geluidsopnames gemaakt, die we na afloop woordelijk hebben uitgewerkt.

In de overkoepelende analyse keken we zowel naar de (samenhang van) belemmeringen die de meiden ervaren als naar hoe de verschillende statusposities doorwerken in deze belemmeringen (intersectioneel).

De transcripten uit de duo-interviews stonden hierin centraal, omdat deze de meeste informatie gaven over niet-sporten in de context van iemands dagelijks leven. De transcripten uit de focusgroepen gaven aanvullingen of nuances.

In de resultaten presenteren we enkele vignetten. Een vignet is een kort verhaal dat vanuit een van de meiden of ouders duidelijk illustreert hoe belemmeringen om te sporten samenhangen en dat vooral laat zien hoe verschillende statusposities, waaronder geldzorgen, doorwerken in deze belemmeringen.

2.2 Deelnemers aan het onderzoek

De elf meiden die deelnamen aan de duo-interviews waren 12 tot 18 jaar oud en woonden in (omgeving) Utrecht of Amsterdam. Eén vader nam deel aan het gesprek, bij de overige tien waren dat de moeders. Vijf ouders waren alleenstaand, in één geval was er sprake van co-ouderschap. Een ander is lang alleenstaand geweest, maar recent gaan samenwonen met haar nieuwe partner. Op één na hebben alle meiden broers en/of zussen; bij zes meiden zijn dat er drie. Alle meiden zijn in Nederland geboren, maar vrijwel al hun ouders elders. Zij hadden verschillende culturele achtergronden: Marokkaans, Surinaams, Antilliaans en Jamaicaans (zie tabel 1.1). Vijf meiden groeiden op in een islamitisch gezin.

De twee focusgroepen zijn gehouden met bestaande meidengroepen. Niet alle meiden ervoeren geldzorgen thuis. Deze meiden waren 15-28 jaar oud; daardoor konden ze deels reflecteren op hun tienertijd. Zij hadden allen een islamitische achtergrond met ouders afkomstig uit verschillende landen (zie bijlage 2). Vijftien van de 24 meiden beoefenen wel een sport; in alle gevallen was dat fitness.

Tabel 1.1 Achtergrondgegevens duo-interviews (n=11)

Pseudoniem dochter (leeftijd)	Pseudoniem ouder	Achtergrond ouder(s)	Burgerlijke staat ouder	Werk ouder(s)	Recht op Stadspas en/of JFSC*
Maryam (13)	Sara	Marokkaans	Getrouwd	Moeder volgt vijf dagen p.w. een zorgopleiding (incl. stage) en werkt de andere twee dagen als kamermeisje. Vader werkt al een paar jaar niet meer.	Net niet
Noor (18)	Maryam	Marokkaans	Alleenstaand	Moeder zit thuis vanwege ziekte.	Ja
Laila (?)	Karima	Marokkaans	Getrouwd	Moeder doet 2x5 uur p.w. vrijwilligerswerk, vader werkt.	Net niet
Salma (16)	Nadia	Marokkaans	Getrouwd	Moeder is twee dagen p.w. vrijwilliger in de speeltuin. Vader heeft geen werk.	Ja
Brenda (13)	Linda	Surinaams/ Nederlands	Getrouwd	Moeder in de ziektewet, werkte in de zorg (24u). Vader vervoert ouderen en kinderen met een beperking.	Ja
Jasmine (17)	Enith	Surinaams/ Jamaicaans	Alleenstaand	Moeder in de ziektewet, werkte in de kinderopvang.	Ja
Youssra (14)	Fatima	Marokkaans	Getrouwd	Moeder werkt in de zorg (21u p.w.). Vader is taxichauffeur (zzp'er).	Net niet
Tiana (14)	Indi	Antilliaans	Was lang alleenstaand, woont sinds kort samen met nieuwe partner	Moeder werkt parttime als fiscalist.	Net niet
Femke (14)	Layla	Marokkaans/ Antilliaans	Alleenstaand, nieuwe relatie	Moeder doet vrijwilligerswerk in de ouderenzorg en heeft een uitkering.	Ja
Sky (12)	Nancy	Surinaams	Alleenstaand	Moeder werkt bij de gemeente (32u p.w.).	Net niet
Shirma (18)	Everon	Nederlands/ Antilliaans- Surinaams	Alleenstaand	Vader werkt als vrachtwagenchauffeur (3-4 dagen p.w.).	Ja

*Jeugdfonds Sport & Cultuur

3. Resultaten

In dit hoofdstuk laten we zien waardoor de meiden op dit moment niet structureel sporten. Daarbij staan de meiden uit de duo-interviews centraal; de ervaringen uit de focusgroepen geven daar aanvullingen of nuances op. Allereerst gaan we in op de sportloopbanen van de meiden tot dusver en waarom ze zijn gestopt (3.1). Daarna gaan we achtereenvolgens in op hoe geldzorgen (3.2), levensfase (3.3) en opgroeien tussen twee culturen (3.4) doorwerken in het niet willen, kunnen en/of mogen sporten.

Sommige belemmeringen die meiden en hun ouders ervaren komen in vrijwel alle verhalen terug, zoals sport niet kunnen betalen. Andere thema's komen juist binnen één verhaal sterk naar voren. Hoewel er overkoepelende belemmeringen zijn, kunnen deze in een specifieke situatie dus meer of juist minder doorwerken.

3.1 Sportloopbanen van de meiden

In deze paragraaf beschrijven we de ervaringen die de meiden hebben met sport. Welke sporten hebben zij beoefend, in welke sportsetting en wat vonden zij hiervan? Daarnaast gaan we in op waarom de meiden zijn gestopt met sport en waarom zij momenteel niet sporten.

Sportmotivaties en ervaringen

Op één na hebben alle meiden die aan dit onderzoek deelnamen ervaringen met sporten bij een sportvereniging, buurtvereniging of sportschool. Hoewel de meiden uit de duo-interviews niet meer aan sport deden, gaven zes van hen aan dat ze wel bewegen door bijvoorbeeld te wandelen of te fietsen of tijdens huishoudelijke taken. Voor Shirma is de beweging die zij nu heeft, met name lopen en fietsen als transport, voldoende. Sporten is iets voor als ze later oud is, om dan in beweging te blijven, voegt ze daaraan toe. Van de 24 meiden die deelnamen aan de focusgroepen geven vijftien meiden aan te sporten bij een fitnessclub.

Vergelijkbaar met andere jongeren zijn de belangrijkste redenen voor de meiden om te sporten hun gezondheid en fitheid, als uitlaatklep en vanwege de contacten met anderen:

'Ik vond het wel altijd leuk want je maakt natuurlijk nieuwe vrienden en je hebt plek voor al je energie. Soms ben ik heel druk dus dan denk ik van oh ja dan ga ik wel sporten of zoiets, dus dat vond ik ook altijd fijn toen ik wat jonger was ... Al mijn energie kwam vrij.' (Tiana)

Net als Tiana vonden de andere meiden sport vroeger leuk en kijkt het merendeel daar met plezier op terug. Enkele meiden hebben ook minder leuke herinneringen aan of ervaringen met sport. Bijvoorbeeld door het gevoel er niet bij te horen, schaamte en sporten met en onder begeleiding van mannen. Deze onderwerpen komen elders in dit hoofdstuk verder aan bod.

De moeders en vader (h)erkennen ook het belang van sport voor de gezondheid en fitheid, als uitlaatklep en voor het sociale netwerk van hun dochter:

'Het maakt mij niet uit wat voor sport. Maar ik wil wel dat ze ergens één keer in de week naar toe gaat waar ze andere vriendinnen ontmoet. Waar ze gewoon... Ze is een gezelschapsmeid dus dat komt helemaal goed, maar ik denk dat ze geen keuze weet te maken welke sport. En dat als ze het doet ze er snel op uitgekeken is. Dat voel ik gewoon bij haar. Daarom zet ik er ook geen drang op.' (Linda, moeder van Brenda)

Twee moeders vinden dat hun dochter eigenlijk zou moeten sporten vanwege haar lichaamsgewicht:

‘Voor haar gewicht. Conditie. Ze was wat voller. Dat kwam eigenlijk omdat er heel veel vocht in haar lichaam zat. Tien kilogram aan vocht. Nu het eruit is gekomen, hoeft het van mij op zich niet meer. Maar vorig jaar dacht ik wel van je moet eigenlijk echt op een sport om op goed gewicht te komen. Maar nu is dat geen reden meer.’ (Layla, moeder van Femke)

Hoewel de tienermeiden nu niet sporten, zijn vier meiden wel gemotiveerd om weer te gaan sporten. Drie anderen staan hier iets neutraler in. Gebrek aan geld en tijd, gezondheidsklachten en de afstand naar de sport zijn de vaakst genoemde redenen om dat nu toch niet te doen. De overige vier meiden uit de duo-interviews geven aan geen motivatie te hebben om te sporten; ook wanneer belemmeringen die ze ervaren worden weggenomen, denken zij dat (nu) niet te gaan doen (zie bijlage 3).

Kickboksen, fitness, dansen, zwemmen en voetbal zijn veruit de populairste sporten, zowel bij de sportervaringen in het verleden als bij de sportwensen voor de toekomst. Deze populariteit hangt samen met (een combinatie van) de kenmerken van de sporten, zoals de setting, de kosten, de kledingvoorschriften en de mogelijkheden om alleen met vrouwen te sporten.

Een deel heeft deze sport(en) beoefend bij een kickboks- of dansschool of een voetbalvereniging, maar een ander deel deed dit via aanbod via school of in het buurthuis. Een enkeling heeft een andere sport bij een vereniging beoefend, zoals turnen, volleybal, hockey of paardrijden. Tiana heeft balletlessen in een buurthuis gevolgd, maar haar moeder zag dat het niveau daar lager was dan bij reguliere, vaak duurdere aanbieders. Zij vindt dat daardoor kinderen uit gezinnen met geldzorgen de kans ontnomen wordt om door te groeien in de sport:

‘Wat ik jammer vind is dat wanneer je kind wil doorgroeien in een sport en daarover droomt, die droom moeilijk waar te maken is bij een goedkope sportschool. Je moet bij een goede sportschool al gauw twee of drie keer zoveel betalen. Tiana wilde vroeger heel goed leren balletdansen. Ik heb toen gekeken naar balletscholen, maar ik kon haar alleen bij het buurthuis kwijt. Kinderen hebben daardoor niet gelijke kansen om iets echt goed te leren. Op de goedkopere plekken is het meer van “bij ons kom je een beetje leuk doen”.’ (Indi)²

Ook in een focusgroep kwam naar voren dat een aantal meiden sporten bij de buurtvereniging als niet serieus genoeg ervaren, doordat het niveau er minder hoog ligt. De meiden hadden uiteenlopende meningen over sporten bij de buurtvereniging. Voor sommigen was het een veilige plek om (vroeger) te sporten, omdat het laagdrempelig en met bekenden is. Voor anderen voelde sporten met bekenden juist als een vorm van sociale controle, doordat ze zich door buurtgenoten bekeken voelden.

De meiden hebben, op één na, allemaal broers en/of zussen. Drie van de tien zussen doen aan sport, net als vijf van de elf broers (waarbij het van drie onbekend is of ze sporten). Alle broers doen aan voetbal, waarvan twee ook aan kickboksen en zwemmen doen. Van de ouders die aan de interviews deelnamen doen er twee aan sport; allebei in ongeorganiseerd verband. Vader Everon loopt hard en moeder Linda doet aan touwtjespringen op muziek. Zeven andere moeders hebben in het verleden wel gesport, vooral in hun kindertijd en sommigen totdat ze moeder werden. Sporten die zij hebben gedaan zijn dansen, voetbal, atletiek, zwemmen en fitness. Vier moeders sporten niet (meer) vanwege lichamelijke klachten en/of ziekte.

² Zie Dellas & Stuij (2022) voor een portret van Indi en Tiana, waarin deze thema's verder zijn uitgewerkt.

Redenen om te stoppen met sporten

De meiden noemden verschillende (combinaties) van redenen dat ze zijn gestopt met sporten. Deze hangen vaak samen met hun nieuwe levensfase, gender of (bi-)culturele achtergrond en/of de geldzorgen thuis; de thema's die we in de verschillende paragrafen in dit hoofdstuk verder uitwerken. Vaak genoemd als reden om te stoppen zijn de kosten van sport, soms doordat de financiële situatie van een gezin verslechterde (zie paragraaf 3.2). Net als voor veel andere tieners is daarnaast de overgang naar de middelbare school voor veel meiden een reden geweest om te stoppen, doordat school meer tijd in beslag nam dan voorheen (zie paragraaf 3.1). Ook speelde voor sommigen mee dat het aanbod of bepaalde verplichtingen, zoals aan wedstrijden moeten meedoen, niet (meer) bij hun wensen aansloot:

'Kickboksen vond ze wel leuk, maar ze wou niet verder gaan, want dan zou ze wedstrijden moeten doen. [...] Ze vond het wel leuk, maar wilde niet sparren.' (Linda, moeder van Brenda)

Brenda beaamde dit. Andere meiden voelden zich niet meer thuis bij de sport die ze beoefenden. Overkoepelend geldt dat meiden vaak om een combinatie van redenen stopten; redenen die vaak ook als belemmering werken om nu weer te beginnen. De verschillende vignetten in dit hoofdstuk illustreren dit.

Twee redenen komen niet (direct) voort uit de thema's die we verder in dit hoofdstuk uitwerken. De eerste is dat corona voor meerdere meiden en hun gezinsleden een van de belangrijkste redenen is dat ze zijn gestopt met de sport die ze beoefenden. Dat gold voor vier meiden uit de duo-interviews en een aantal meiden uit de focusgroepen. De sport die zij deden kon niet doorgaan of zij vonden de aangepaste versie niet leuk (genoeg):

'Bij de club waar ik kickbokste was met corona, was [alles] heel anders. Moesten we buiten trainen, ook met mannen. En we werden niet meer getraind door onze vaste trainster. Ik heb het een keer daarna nog geprobeerd. Daarna vond ik het echt niet meer zo leuk. Want we moesten ook zelf trainen, ik werd niet getraind.' (Tiener focusgroep 1)

Voor een deel van deze meiden hebben de coronapandemie en de bijbehorende maatregelen ervoor gezorgd dat zij überhaupt minder zin kregen om te sporten. Dit had voor sommigen te maken met de verplichting van de QR-code. Daarbij ging het zowel om de app moeten hebben als je laten testen voor degenen die niet gevaccineerd waren. Ook toen het sportaanbod weer mogelijk was, zijn de vier meiden uit de duo-interviews niet teruggekeerd naar hun sport. De tijd is inmiddels ingevuld met andere bezigheden. Maryam geeft aan dat ze in de coronaperiode zwaarder is geworden doordat ze niet sportte:

'Ik ben gewoon echt aangekomen. (...) Ik was echt dun. In groep 8 begon het met aankomen en nu nog steeds, ik begin steeds voller te worden en dikker, ja. Ik denk ook dat het komt, ik ben gestopt met sporten. Op zich kan ik doorgaan, maar ik heb daar echt geen tijd voor.' (Maryam)

Ook een van de meiden uit de focusgroep is gedurende de coronacrisis dusdanig aangekomen dat ze niet is teruggekeerd bij de sportschool. Haar ervaring is dat corona haar lui heeft gemaakt, waardoor starten met een sport lastig is.

De tweede vaker genoemde reden om te stoppen met sporten is blessures of ziekte. Bij vijf meiden uit de duo-interviews zorgde dit ervoor dat zij geen plezier (meer) haalden uit de sport, zoals voor Yousra, die in het verleden ernstig ziek was:

'Mijn schildklier werkt niet goed en ik ben heel lang ziek geweest. Ik heb twee keer een neuroblastoom gehad. Dat heeft nog steeds impact op mijn uithoudingsvermogen. [...] Als ik wil sporten, lukt het soms niet. En je kan niet een sportvereniging of iets vinden waar je mag rusten.'

Je moet gewoon blijven doorgaan en dat is voor mij heel vermoeiend. Ik heb een keer met turnen meegedaan. Dat was heel leuk, maar vermoeiend. Ik zou het niet vol kunnen houden en dat was met voetbal ook zo. Bij een sportvereniging moet je er gewoon zijn, of je nou vermoeid bent of niet. Of ik hou het wel vol, net als met gym, maar dan ben ik helemaal moe als ik thuiskom en kan ik niet veel doen.’ (Youssra)

Tiana heeft al langere tijd last van rugklachten, waardoor ze niet alles kan doen wat ze wel graag wil, zoals kickboksen. Haar moeder hoopte dat deze klachten vanzelf over zouden gaan, omdat ze de zorgkosten daar niet voor kon betalen. Nu ze weer wat meer financiële ‘ademruimte’ heeft, is Tiana bij een fysiotherapeut begonnen. Die verwacht dat ze over een half jaar tot een jaar weer volop alles kan doen wat ze wil.

Voor drie meiden waren blessures of ziekte de doorslaggevende reden om te stoppen met hun sport. Zo verloor Jasmine haar plezier in het kickboksen omdat zij ongemak en schaamte voelde vanwege haar luchtwegklachten, hoewel de geldzorgen en ziekte van haar moeder ook meespeelden bij haar beslissing om te stoppen (zie vignet 1).

Vignet 1 Jasmine

Ik woon samen met mijn moeder en mijn jongere zusje. Mijn vader woont niet in Nederland. De afgelopen jaren zijn pittig geweest voor ons als gezin. Mijn zusje heeft een ongeluk gehad en moest lang revalideren. Dit traject is erg zwaar geweest, vooral voor mijn moeder. Op een gegeven moment werd het haar te veel. Haar hele lichaam blokkeerde. Van de ene op de andere dag kon ze niet meer lopen. Ze kreeg de diagnose reuma. Af en toe heeft m’n moeder nog zo’n opvlamming, dan kan ze helemaal niks meer. Sinds kort is ze ook volledig afgekeurd als onderwijsassistent. Al deze gebeurtenissen hebben invloed gehad op ons als gezin. We zijn nog steeds een topgezin, maar dat heeft er wel voor gezorgd dat iedereen meer zijn eigen ding doet. Ik ben bijvoorbeeld erg op mezelf gericht. Eerder nam ik het mijn moeder kwalijk dat we als gezin weinig buiten de deur doen. Maar nu zoek ik gewoon vaker mijn vriendinnen op.

Ik deed een tijdje aan dansen en kickboksen, dat vond ik allebei echt leuk. Kickboksen is een sport waarbij je discipline ontwikkelt. Soms heb ik namelijk een stok achter de deur nodig. Bij kickboksen zegt de trainer gewoon: ‘je gaat niet stoppen, je gaat door!’ Het klinkt misschien raar dat de trainer zo streng was, maar ik vond het echt leuk. We werden daar opgevoed en weerbaarder. Op een gegeven moment kreeg ik last van mijn luchtwegen als ik intensief aan het kickboksen was. Dan ging mijn hele keel dichtzitten. Hier schaamde ik mij voor, ook voor de ouders langs de kant. In die tijd kon mijn moeder mij ook niet brengen. De trainer had nog voorgesteld om mij te halen en te brengen, maar daar kwam het toch niet van. Uiteindelijk had ik ook geen zin meer om naar kickboksen te gaan en ben ik gestopt.

Onlangs wilde ik het kickboksen toch weer oppakken, maar financieel kan dit gewoon niet. Sinds mijn moeder is afgekeurd hebben we het als gezin nog minder breed. Toen ik aan m’n moeder vroeg of ik weer op kickboksen mocht, zei ze: ‘ik kan dit nu even niet financieren, want naast jou heb ik ook nog jouw zusje’. Eerder konden we gebruik maken van het Jeugdportfonds, maar binnenkort word ik 18. Dan vervallen veel dingen. Toch was m’n moeder ook toen al aardig wat geld kwijt aan materialen als handschoenen en broekjes. Als ik weer zou gaan kickboksen, dan zou ik wel alleen op de zakken mogen. Ik wil eigenlijk het liefst sparren met anderen, maar ik heb een piercing die ik er niet uit kan halen. Wie weet in de toekomst. Het lijkt mij namelijk erg leuk om nog weer eens te kickboksen.

3.2 Geldzorgen en sportdeelname

In deze paragraaf beschrijven we de geldzorgen die de gezinnen ervaren en de afwegingen die dit met zich meebrengt. De kosten voor sport en het gebruik van een financiële regeling om te kunnen sporten zijn thema's die aan bod komen.

Ervaren geldzorgen

De mate waarin de gezinnen daadwerkelijk geldzorgen ervaren, liep uiteen. Dit heeft mede te maken met wat er nodig is voor het levensonderhoud, maar ook met de gezinssituatie, zoals het aantal kinderen in het gezin en of ouders bij een scheiding wel of geen co-ouderschap delen. Zo omschreef Everon zijn financiële situatie als volgt:

'We zijn niet arm, we zijn niet rijk [...] ik laat eigenlijk echt niks eerlijk gezegd. We doen gewoon bijna alles wat we willen, daarom hebben we ook een oude auto. Als je een nieuwe auto koopt dan ga je bij wijze van spreken dingen moeten laten. Dus daarom rijd ik gewoon een andere auto.' (Everon, vader van Shirma)

Zijn kinderen mogen tot hun 18^e wel gebruik maken van het Jeugdfonds Sport & Cultuur, maar wonen ook deels bij hun moeder. De andere alleenstaande ouders, allen moeders, delen het ouderschap en de kosten daarvoor niet met hun ex. Noor heeft een bijbaan, zodat ze kan voorzien in haar eigen levensonderhoud, omdat het inkomen van haar moeder te laag is. In het verleden, toen haar ouders nog bij elkaar waren, had het gezin het financieel breder, hoewel ze nu gelukkiger zijn. Dat betekent wel dat er geen of heel weinig geld overblijft na aftrek van de vaste lasten.

Sommige ouders vonden het lastig om, in het bijzijn van hun dochter, te praten over hun geldzorgen. In acht gesprekken hebben we uitgebreider gesproken over belemmeringen die geldzorgen in het dagelijks leven met zich meebrengen. Deze ouders omschreven hoe zij moeten opletten en keuzes moeten maken in hun uitgavenpatroon, zoals Nancy, die soms moet puzzelen om aan het einde van de maand rond te kunnen komen:

'Ik merk dat ik een soort van... ik had een soort van reserve maar daar ging ik steeds meer aan zitten. Aan het reservepotje. Dus daarin merk ik het wel. [...] De 24e van de maand word ik uitbetaald en dan is mijn geld al op, weet je. [...] Vorig jaar had ik ook echt zoiets van nee, ik ben dit zat, ik ga het anders doen en ik schrijf alles op, een soort kasboekje. Dan weet ik wat ik over hou, maar vervolgens slaan de rekeningen je gewoon om je oren of dan heb ik vanuit de belastingdienst te veel toeslag gehad en dan moet ik dat weer terugbetalen, dus in die modus zit ik nu ook weer. En dan heb je net één betaald en is alles afgelost en dan komt weer zo'n blauwe brief in de bus dat je denkt van "oh gaan we weer". Kan je gelukkig wel betalingsregelingen voor treffen, dus dat is wel weer fijn.' (Nancy, moeder van Sky)

Indi heeft altijd geprobeerd haar geldzorgen verborgen te houden voor haar dochter, maar is hier een jaar geleden voor het eerst open over geweest:

Indi: 'Voor mijn gevoel heb ik mijn kinderen alles proberen te bieden met het budget dat ik had, maar dat is als alleenstaande moeder wel pittig. Dat hebben ze wel gemerkt, denk ik. Al heb ik altijd geprobeerd om het een beetje te verdoezelen. Ik denk dat ik dat redelijk goed heb gedaan. [...] Vorig jaar heb ik voor het eerst met Tiana gesproken over hoe het is geweest. Bijvoorbeeld dat er momenten waren waarop ik nog €1,50 had voor een hele week. Ik word emotioneel als ik eraan terugdenk.'

Tiana: *'Tot mijn moeder er vorig jaar over vertelde had ik eigenlijk nooit beseft dat we niet heel veel geld hadden. Wel had ik door dat ik nooit echt iets nieuws kreeg. Het was altijd tweedehands. Maar ik vind het eigenlijk wel heel mooi dat ik er verder nooit iets van mee heb gekregen.'*

Doordat Indi sinds kort een nieuwe relatie heeft, ervaren zij nu geen geldzorgen meer. Wel heeft zij nog steeds moeite met geld uitgeven, doordat het 'budgetteren' nog erg in haar systeem zit, maar ook uit angst dat haar financiële situatie weer verandert. In meerdere gesprekken kwamen veranderingen in de ervaren geldzorgen naar voren. Zo is Enith bijvoorbeeld heel recent afgekeurd door een chronische ziekte, waardoor ze momenteel geldzorgen ervaart: *'mijn hele situatie is veranderd, toen ik werkte had ik het makkelijk kunnen betalen.'* Scheiding, ziekte en het verliezen van een baan zijn voorbeelden waardoor de financiële situatie in meerdere gezinnen verslechterde.

Ook de coronacrisis heeft op verschillende manieren doorgewerkt in de financiële situatie van de gezinnen. In twee gesprekken kwam naar voren dat een ouder gedurende de coronacrisis zijn of haar baan is verloren, waardoor het gezinsinkomen daalde. Sara, moeder van Maryam, is na het verlies van haar baan in de horeca begonnen met een opleiding in de zorg. Hierdoor kan ze momenteel slechts twee dagen werken en moeten ze van weinig geld rondkomen, maar uiteindelijk hoopt ze met een diploma op zak een goede baan te vinden (zie vignet 3). Everon, de vader van Shirma, werkt als vrachtwagenchauffeur en behield tijdens de coronacrisis, ondanks minder werk, wel hetzelfde inkomen met dank aan zijn vaste contract: *'Nee voor mij was het geen belemmering eerlijk gezegd hoor. Ik was af en toe meer vrij maar voor de rest ging alles door in principe'*.

Dat de gevolgen van de coronacrisis verschillend waren voor de gezinnen blijkt ook uit de ervaren kosten. Sommigen zagen de kosten dalen doordat uitstapjes buiten huis niet mogelijk waren. Tegelijkertijd noemden meerdere ouders dat andere kosten, zoals voor boodschappen, gas en elektriciteit, hoger werden, doordat men meer thuis zat.

Financiële afwegingen en de kosten voor sport

In de gesprekken kwam duidelijk naar voren dat het in de meeste gezinnen steeds een afweging is waar de beperkte extra middelen naartoe gaan. Termen als *'wikken en wegen'*, *'elk dubbeltje omdraaien'* en *'continu budgetteren'* kwamen ter sprake. Door de keuzes die ouders moeten maken blijft er niet altijd geld over voor sport. Alle ouders erkennen het belang van sport, maar geven aan dat er andere, belangrijker dingen zijn die (eerst) op tijd betaald moeten worden:

'Ja, kijk [sporten] is wel belangrijk, maar je gaat niet verzekeringen niet betalen omdat je wel naar sport gaat, dat bedoel ik.' (Sara, moeder van Maryam)

Indi gaf aan dat ze erg blij was toen haar dochter wilde stoppen met paardrijden. Ze wilde haar niet ontmoedigen, maar de hoge kosten brachten wel offers met zich mee:

'Ik vond het wel belangrijk dat als ze ergens op zat dat ze dat dan toch maar bleef doen. Maar dat had, dat bracht wel echt offers met zich mee. Dat ik gewoon dacht van ja ik moet wel vijf dagen blijven werken. Ik moet mijn opvang anders regelen. Mijn moeder kwam dan bij ons oppassen in plaats van dat je gebruik maakt van de opvang.' (Indi)

In meerdere gesprekken kwam ter sprake dat sporten als duur wordt ervaren. Redenen hiervoor waren 1) de hoge en vaak structurele kosten van de contributie, met vaak extra kosten voor sportkleding en/of -materialen en 2) het hebben van meerdere kinderen die (willen) sporten.

Hoge en vaak structurele kosten voor contributie; extra kosten voor materialen

Het verschilt per sport of de contributie als (te) duur wordt ervaren. Zo is bij fitness de betaalbaarheid erg afhankelijk van de aanbieder. Paardrijden, tennis en kickboksen zijn genoemd als dure sporten. Voor Nancy waren de hoge kosten van tennis de reden om haar dochter niet in te schrijven na enkele kennismakingslessen:

‘Ze wilde graag op tennis. Dat had ze toen met een vriendinnetje gedaan maar dat was... tennis was dan ook gewoon 5 euro of zo, weet je, gewoon heel schappelijk. Die man gaf dan les en dat was gewoon dat je denkt van “oh dat is nog te doen”. Maar om haar echt bij een tennisclub in te schrijven, dat was voor mij gewoon te veel, te duur.’ (Nancy, moeder van Sky)

Niet alleen de hoogte van de contributie, maar ook de vastigheid kan een drempel zijn. Enith en Fatima voelen weerstand om een sportabonnement voor hun dochter af te sluiten vanwege de structurele kosten. Ze zijn bang dat een jaarabonnement onvoldoende wordt gebruikt als ze dit afsluiten. Beide moeders willen de volledige commitment van hun dochter voordat ze een jaarabonnement aanschaffen:

‘Ja en dan ga je een beetje wikken en wegen, kan ik dit uitgeven, kan ik een jaarabonnement afsluiten of moet ik het maandelijks doen. En hoe het voor mij eruit ziet, daar heb ik wel al naar gekeken, als ik het zou aanschaffen is het maandelijks maar dan wordt je kaart wel duurder omdat je dan meteen kan opzeggen volgende maand [...] Maar ik wil wel, maar ja dat is iets wat ik met haar ook gewoon moet bespreken, dat er dan ook wel goed gebruik van wordt gemaakt. Niet dat het een eendagsvlieg is. Want het zijn eigenlijk financiën die ik niet snel kan missen. Dus ik wil dan ook wel van haar weten van hoe vaak ga je hem gebruiken, ga je hem geregeld gebruiken, anders vind ik dat ook weer zonde. Dus dat moet ik nog even bekijken.’ (Enith)

Verschillende ouders en meiden noemen naast de (vaste) kosten voor een sportabonnement ook de bijkomende kosten voor sportkleding en -materialen en in sommige gevallen voor vervoer. Kickboksen werd meerdere keren genoemd als sport waarvoor de benodigdheden erg in de kosten kunnen lopen:

‘Maar kickboksen vind ik wel heel duur. Met alle producten die je erbij moet betalen om de sport te kunnen beoefenen, dat heeft niet iedereen; een beetje, scheenbeschermers. Ik moest zo'n beetje altijd lenen bijvoorbeeld. En mijn docent die ons les gaf leende die spullen. Ik kon dat niet betalen vroeger. Dus dat eigenlijk.’ (Tiener focusgroep 1)

Dat deze sport vaker werd genoemd, komt ook doordat relatief veel meiden ervaringen met deze sport hebben en minder met andere sporten waar (dure) materialen voor moeten worden aangeschaft.

Meerdere kinderen in het gezin

Vrijwel alle meiden hebben broers en/of zussen; zes van de elf gezinnen bestaan uit drie of meer kinderen. In sommige gevallen werd sporten (ook) daarom als duur ervaren. Hierdoor lopen de totale kosten voor sport (nog) verder op:

‘Voor mij is het gewoon een hap met geld, als moeder. En voor mezelf ook. Ik wil ook graag sporten, maar het is toch best duur, met z'n vieren als je wil gaan sporten, dat is toch wel een grote investering. Naast dat je maandelijks contributie moet betalen, moet je ook sportbenodigdheden kopen, alles kost geld.’ (Moeder focusgroep 1)

In een aantal gesprekken vertelde de moeder dat ze het al haar kinderen gunde dat ze kunnen sporten, maar dat dat financieel niet haalbaar is. Zo was Indi blij dat haar kinderen niet tegelijkertijd een sportwens hadden. Bij Karima is dat wel het geval en dat levert haar een dilemma op:

‘Mijn andere dochters willen graag turnen, maar vind ik jammer omdat het echt duur is. Wij hebben geen oppas. [...] Ik kan één dochter inschrijven, maar de anderen willen ook graag. Omdat het verschillende meisjes zijn, willen ze allebei. En dat vind ik moeilijk. [...] Ja, voor allemaal of voor niemand. Daarom.’ (Karima, moeder van Laila)

Het gezin heeft net geen recht op financiële ondersteuning door het Jeugdfonds Sport & Cultuur (zie paragraaf 3.2), maar kan niet voor twee dochters de kosten voor turnen dragen.

Schaamte en loyaliteit door geldzorgen

Dat ze sport niet kunnen betalen zorgt bij enkele ouders voor een gevoel van schaamte. Nancy vertelt dat ze zich soms schaamt richting haar kinderen omdat ze hen het sporten gunt, maar het niet kan financieren:

‘Uhm. Ja... schaamte misschien naar hun toe eigenlijk. Dat je het eigenlijk wel graag wil bieden maar dat je het ook weer niet kan en dat je dan denkt van “hè, had ik het maar wat ruimer” of hè, je doet je best om financieel alles te kunnen regelen, maar dat dat deel dan net eigenlijk een beetje buiten de boot valt.’ (Nancy)

Van de meiden sprak ook een enkeling over schaamte door de geldzorgen. Zoals Tiana, die het in het verleden heel vervelend vond dat ze altijd verouderde kleding aanhad tijdens het sporten:

‘Ik vond sporten altijd wel leuk want ik maakte nieuwe vrienden en het was een plek waar ik al mijn energie kwijt kon. Wel schaamde ik mij soms. [...] Ik heb er niet heel erg op gelet of er door anderen naar mij werd gekeken, maar ik deed wel mijn best om er goed uit te zien en dat ik niet heel vies was. [...] Iedereen had nieuwe of schone kleding, en dan kwam ik daar aan... dat heeft wel een rol gespeeld dat ik wilde stoppen. Ik had door dat ik nooit iets nieuws kreeg. Het was altijd tweedehands.’ (Tiana)

Hoewel zij toen nog niet echt op de hoogte was van de financiële situatie van haar moeder, voelde ze wel aan dat haar moeder het sporten niet gemakkelijk kon betalen en speelde dit mee in Tiana’s beslissing om met sporten te stoppen. Daar komt een loyaliteit van dochter richting moeder in naar voren die ook in enkele andere gesprekken doorschemerde, bijvoorbeeld doordat meiden zich toen ze ouder werden bewuster werden van de kosten van sport:

‘Ik betaalde mijn sport kickboks toen ook niet zelf, maar op een gegeven moment moest ik wel elke keer naar mijn vader toe van “o papa, ik heb weer een rekening, kickboksen is 80 euro”. Dat ik op een gegeven moment ook dacht “o, het wordt inderdaad wel een beetje duur”. [...] Dan krijg je toch wel een kostenplaatje mee.’ (Focusgroep 1)

Dit illustreert ook dat meerdere meiden in hun jeugd niet per se op de hoogte waren van de geldzorgen van hun ouders, maar ze wel aanvoelden, zeker toen ze ouder werden of als ze er nu op terugkijken. Dat is ook zichtbaar in het verhaal van Imane (vignet 2) waar de (hoge) kosten van sport steeds duidelijker voor haar werden.

Vignet 2 Imane, tiener focusgroep

Toen ik op de basisschool zat, deed ik aan karate. Ik hoefde toen niet zelf mijn sporten te betalen zoals nu. Het kwam wel eens voor dat mijn vader een termijn niet had betaald. Dan kreeg ik een herinneringsbriefje mee dat ik aan mijn ouders moest geven. Hierdoor kreeg ik wel een beeld van 'o, het kost geld en het kan soms gebeuren dat papa het vergeet te betalen'. Ik kan me deze momenten nog goed herinneren, dat ik zo'n briefje moest overdragen aan mijn vader. Ik stelde dan altijd vragen als: 'moet ik anders stoppen papa?' of 'is het wel haalbaar voor jou?'. Hij zei dan altijd: 'nee, natuurlijk niet'. Hij ging natuurlijk niet zeggen dat ik echt moest stoppen. Dat troostte mij dan altijd wel weer, als papa zegt dat het goed is, dan is het goed.

Tot op de dag van vandaag waardeer ik het echt ontzettend dat mijn vader er alles aan doet dat ikzelf, maar ook mijn broertje en zusje, altijd hebben kunnen sporten. Ik begrijp namelijk echt dat het veel geld is. Naast de contributie had ik ook materialen nodig, zoals een karatepak. Dan vind ik het logisch dat ik soms zo'n briefje aan mijn vader mee moest geven.

Sporten met hulp van financiële regelingen

In de gemeenten waar de meiden wonen bestaat de mogelijkheid om een Stadspas aan te vragen. Een Stadspas is een gratis pas vanuit de gemeente voor mensen met een laag inkomen, onder andere om aan sportieve en culturele activiteiten mee te doen. Daarnaast kunnen gezinnen met een Stadspas aanspraak maken op het Jeugdfonds Sport & Cultuur. Zes van de elf gezinnen hebben een Stadspas (zie tabel 1.1). Al deze gezinnen hebben in het verleden gebruik gemaakt van financiële steun om te sporten of doen dit nog voor broertjes en/of zusjes.

Hoewel deze financiële hulp hen de mogelijkheid bood om te sporten, was de vergoeding in lang niet alle gevallen toereikend. Enith vertelde dat zij het sporten van haar kinderen deels via het Jeugdfonds Sport kon betalen, maar alsnog veel geld kwijt was:

'Ja dat kon ik toen nog wel via het Jeugdfonds betalen, maar op een gegeven moment, je krijgt een bepaald budget, maar dat raakt op en toen moest ik in mijn eigen budget gaan om hun door te laten sporten. Ja en toen werd het eigenlijk wel steeds pittiger want dan groeide die heel hard en moest dan, de handschoenen moesten groter, dat is toch al 50 euro naar boven, dan moesten er weer nieuwe broekjes komen, die zijn ook niet heel goedkoop, ook wel 40 euro denk ik en dan heb je er niet één, maar dan heb je er weer twee. Dus het was best pittig. En af en toe vraag ik me nog steeds af van hoe heb ik dat toen gedaan?' (Enith, moeder van Jasmine)

Ook hier spelen de extra kosten en het hebben van meerdere kinderen weer mee.³ In enkele gevallen werd het aanbod van sportmogelijkheden via een financiële regeling als beperkt ervaren, zowel in de typen sporten als in het aanbod binnen een sport. De vraag hierbij is in hoeverre alle gezinnen goed op de

³ Om deze reden is in Utrecht het Paul Verweel Sportfonds opgericht, waar kinderen met een U-pas (stadspas) een aanvraag voor de aanschaf van sportkleding en -materiaal kunnen doen (<https://www.paulverweelsportfonds.nl/>). Ook via het Jeugdfonds Sport & Cultuur is het steeds vaker mogelijk aanvullende kosten voor kleding vergoed te krijgen (<https://jeugdfondssportencultuur.nl/voor-wie/voor-ouders/>).

hoogte waren van het daadwerkelijke aanbod. Zo vertelden Salma en Nadia dat ze als gezin gebruik hebben gemaakt van het sporten via de Stadspas, maar dat het aanbod beperkt is:

‘Ik weet wel, goedkoop sporten zit ook op de Stadspas, maar niet alles wat wij willen. Weet je als de kinderen iets te moeilijk doen, als ze geen sport willen die bijvoorbeeld goedkoop is of via de Stadspas kan, daar kan je niks aan doen.’ (Nadia)

‘Maar ook echt, de Stadspas heeft maar een paar sporten zoals bijvoorbeeld voetbal, basketbal en nog een paar andere dingen maar niet echt heel erg uitgebreid.’ (Salma)

In vijf gezinnen zijn de inkomsten net te hoog om in aanmerking komen voor de Stadspas, terwijl zij wel geldzorgen hebben. Indi vertelde dat ze veel behoefte had gehad aan zo’n regeling:

‘Je bent net te rijk terwijl je dat eigenlijk helemaal niet bent. Het is gewoon echt een, wat je binnenkrijgt, maar ten opzichte van wat eruit gaat, ja is het lastig om echt bij iemand in de portemonnee te kijken. Dus daar kom ik niet voor in aanmerking terwijl ik daar wel echt heel veel behoefte aan had. Zeker met twee kinderen, als je twee kinderen op een sport wilt zetten dan tikt dat echt zo snel aan. Dus ja ik heb er wel naar gekeken maar ja niet voor in aanmerking komen of je moet zoveel [informatie] aanleveren dat je ook denkt van ja maar waar gaat dit over. Ik wil gewoon dat mijn kind kan sporten. Dat je dat maar laat schieten en dat je gewoon denkt van nou dan maar even niet of dan maar minder eten, of nou ja we zoeken wel een andere manier om het gat te vullen.’ (Indi, moeder van Tiana)

Bij de gezinnen met geldzorgen en zonder recht op een Stadspas lijkt de afweging om wel of niet te gaan sporten nog lastiger:

‘Wij hebben niet een Stadspas en wij hebben ook niet een hoog inkomen, dat is niet zo makkelijk met dingen te starten. Tuurlijk moeten wij eerst nadenken [of we sport kunnen betalen]. Ik heb nu een zoon van 15 en [Maryam] wordt 14, dus ik heb vroeger van alles geprobeerd, want zonder een pas kan je niet zomaar, nee... Ik heb vroeger, maar daar heb ik geen spijt in, daar ben ik trots op, heel veel gegeven aan sport. Echt heel veel gegeven aan sport. (...) Ik betaalde altijd dubbel. Maar dat vond ik niet erg, daar ben ik ook trots op.’ (Sara, moeder van Maryam)

Sara is trots dat zij ondanks haar beperkte middelen toch de sport van haar kinderen heeft kunnen betalen (zie vignet 3).

3.3 Levensfase en sportdeelname

In deze paragraaf bespreken we de levensfase waarin de tienermeiden zitten en welke uitdagingen dit met zich meebrengt in relatie tot sport. Welke veranderingen treden op in de overgangsfase van kind naar puber en wat voor invloed heeft dit op de sportwensen?

Geen tijd en concurrerende vrijetijdsactiviteiten

De overgang naar de middelbare school betekende voor vrijwel alle meiden aanzienlijk minder tijd voor sport vanwege het vele huiswerk:

‘Kijk vroeger zat ik nog op de basisschool, ik had geen huiswerk, ik had niks om... Ik kon naar school gaan, kon naar buiten gaan en kon ik alles doen wat ik wou. Nu moet ik rekening houden met mijn huiswerk.’ (Youssra)

De meiden die inmiddels een vervolgopleiding doen, ervaren ook een gebrek aan tijd door huiswerk en verplichtingen van de opleiding. Huiswerk neemt voor de meiden een groot deel van hun vrije tijd in beslag. Waar zij op jongere leeftijd na school tijd hadden om te sporten, krijgen huiswerk maken en studeren nu prioriteit boven sporten of andere vrijetijdsactiviteiten. Naast tijd geven ze ook aan dat deze schoolverplichtingen energie kosten, waardoor ze minder zin hebben om te sporten.

In de verschillende duo-interviews komt naar voren dat ouders, hoewel zij sport belangrijk vinden, er veel waarde aan hechten dat hun dochter goed presteert op school en aan de schoolverplichtingen voldoet. Dit geldt bijvoorbeeld voor Sara. Zij heeft zelf ervaren dat diploma's belangrijk zijn om goed rond te kunnen komen en makkelijker deel te kunnen nemen aan de samenleving (zie vignet 3).

Als de meiden klaar zijn met hun huiswerk en andere verplichtingen, betekent dit voor het merendeel niet dat zij 'vrij' zijn. Meerdere meiden hebben een bijbaan, meestal in de horeca of bij een supermarkt, soms bij beide. Ook een aanzienlijk deel van de meiden die aan de focusgroepen deelnamen heeft een bijbaan. Het geldt dat de meiden daarmee verdienen, besteden zij liever aan onder andere winkelen, studieactiviteiten met vriendinnen of een Netflix- of Spotify-abonnement dan aan sport. Deze bijverdiensten zijn voor de meiden essentieel om deze dingen te kunnen betalen.

In de interviews met Noor en Shirma en hun ouders komt naar voren dat zij het zelf moeten betalen als ze gaan sporten. Van de meiden die deel hebben genomen aan de focusgroepen en sporten, lijken de meesten dit ook zelf te betalen.

De tijd die overblijft na school, huiswerk en bijbanen besteden de meiden liever niet aan sport. Voor acht meiden uit de duo-interviews is 'geen zin' een belangrijke reden om nu niet te sporten, net als voor meerdere meiden uit de focusgroepen. Zij willen dan graag 'even lekker niks doen' en uitrusten. Het gaat daarbij ook om geen zin om tijd te maken voor sport in het geheel van alle activiteiten in hun dagelijks leven. Zij besteden hun vrije tijd liever op een andere manier met hun vriendinnen. Kletsen, winkelen en samen (uit) eten zijn activiteiten die zij dan graag doen. Als Shirma meer vrije tijd had, zou ze alsnog niet de voorkeur geven aan sport:

‘Dan ga ik waarschijnlijk meer op die dagen werken zodat ik na school vrij ben en in het weekend ga ik dan uit. Dan ben ik gewoon aan het uitrusten en spreek ik met vriendinnen af, want we gaan samen uit. Ik maak wel veel tijd voor mijn vriendinnen. [...] Mijn belangrijkste prioriteiten liggen nu gewoon bij werk, school, vriendinnen en uitrusten. Ik weet niet iets waardoor ik meer zin ga krijgen in sporten.’ (Shirma)

Naast tijd voor vriendschappen vinden de meiden (en hun moeders) het erg belangrijk om veel tijd met familie door te brengen. Een aantal meiden is in de vrije tijd graag in het buurthuis. Zij beschrijven dat als een fijne plek om samen te komen met andere meiden. Hun moeders vinden het een prettig idee dat zij daar zijn en niet op straat.

Tijdens de lockdown(s) zijn een paar meiden juist (meer) gaan sporten, omdat zij daar toen meer tijd voor hadden. Zij deden dat thuis met gezinsleden of buiten. Toen de maatregelen werden opgeheven, hadden ze deze tijd niet meer (over) en zijn ze daarmee gestopt.

Reistijd is vaak genoemd als een van de drempels om te gaan sporten. Enerzijds omdat de meiden geen zin hebben in de moeite die (te) veel reistijd hen kost en anderzijds omdat deze extra tijdsinvestering lastig in te bouwen is in het dagelijks leven of lastig te combineren is met school. Ook kan het, afhankelijk van het tijdstip, belemmerend zijn voor moeders, doordat zij het brengen van hun dochter niet kunnen combineren met werk en andere zorgtaken, zeker als ze alleenstaand zijn. Zo heeft zowel Nancy als Enith een dochter die graag wil voetballen, maar zien ze beiden op tegen de verplichtingen die een vereniging voor hen met zich meebrengt, zoals rijden van en naar trainingen en wedstrijden:

‘Sky had een tijdje dat zij uit het niets wilde voetballen. Een neefje van ons voetbalt bij een voetbalschool en zei van “laat haar komen”. [...] Alleen merkte ik aan mijzelf dat ik het lastig vond. Ik ben helemaal niet thuis in de voetbalwereld en er is ook geen man in huis. [...] Het was dat Sky heel vaak riep van “ik wil op voetbal”. Ik was het eigenlijk voor me uit aan het schuiven. Dat heb ik ook eerlijk tegen haar gezegd. Ik ben alleen en het financiële en ook het wegbrengen en ophalen komt op mij neer. Ik dacht ook misschien is het wel een opvlieging, iets tijdelijks. [...] Toen zei ik van ‘oké als je het echt wilt’. Ik dacht ook, ik wil niet dat ze straks over tien jaar zegt “door jou kon ik niet op voetbal”.’ (Nancy, moeder van Sky)

Ook Enith, van wie de jongste dochter ‘heel sportief is’ en graag wil voetballen, wil niet ‘moeten rijden’ en ziet zichzelf niet langs de lijn staan.

‘Misschien is dat heel erg wat ik nu ga zeggen, dat weet ze ook, ik was eigenlijk wel blij dat ik geen jongens had, alleen om niet langs het veld te staan en nu heb ik een meid die wil sporten en moet ik haar daarin tegen houden? Nee, dat mag ik ook niet.’ (Enith, moeder van Jasmine)

Ze voelt zich een onbekende in het voetbal, maar weet ook niet hoe ze deze wens praktisch moet realiseren en hoe sporten bij een voetbalvereniging ‘in elkaar zit’. Hierin is een samenspel zichtbaar tussen praktische en financiële belemmeringen en zich niet thuis (verwachten te) voelen bij een sportvereniging, specifiek als vrouw in de voetbalwereld.

Vignet 3 Sara, moeder van Maryam

Ik ben opgegroeid in Marokko en woon nu samen met mijn man, twee zonen en dochter Maryam. We zijn een hecht gezin en houden ervan om dingen samen te doen. De warmte van familie vind ik erg belangrijk. Dit is iets wat ik van huis uit heb meegekregen. Binnen het gezin ben ik degene die zorgt voor de inkomsten, mijn man zit namelijk al een aantal jaar thuis. Tijdens de coronacrisis ben ik helaas twee banen verloren. Ik werkte toen als zzp'er in de horeca. In die periode ben ik gaan solliciteren, maar ook gaan nadenken. Ik vroeg mij af waarom ik eigenlijk nooit een diploma heb gehaald. Vroeger was een opleiding geen optie, dat waren andere tijden. Maar nu kan het alsnog. Ik ben begonnen met een opleiding in de zorg, omdat ik tijdens de coronacrisis zag dat dit soort banen cruciaal zijn. Momenteel loop ik voor mijn opleiding ook stage en werk ik in het weekend als kamermeisje. Omdat ik maar twee dagen werk, was het afgelopen jaar financieel lastig.

Een van de dingen die ik belangrijk vind om te kunnen betalen, naast de huur en de verzekeringen, is bijles. Maryam heeft na schooltijd dagelijks bijles. Ze maakt lange dagen, soms tot 6 uur. Ik vind het heel goed, ze krijgt daar echt wat ze nodig heeft. Ook gaat Maryam ongeveer twee keer per week naar het buurthuis waar ze activiteiten kan doen. Ze heeft doordeweeks bijna geen vrije tijd meer, maar dat vind ik goed. Als ik aan het werk ben of stageloopt, vind ik het een fijn idee dat mijn kinderen bezig zijn met iets. Dus niet in de stad, op straat of binnen hangen. Dat is niet gezond voor ze. We wonen sowieso in een moeilijke buurt. Veel kinderen worden in mijn ogen niet goed opgevoed en hangen maar wat buiten op straat. Dus ook mijn zonen zijn lekker bezig. De jongste doet aan zwemmen en voetbal. De oudste heeft een bijbaan en start weer met sporten. Hij was gestopt door corona, maar deed veel aan voetbal, zwemmen en kickboksen.

Ik ben ontzettend blij dat mijn kinderen naar school kunnen, ik verwacht ook altijd goede rapporten. Ik vind school erg belangrijk, voor de toekomst van mijn kinderen, maar ook voor de hele maatschappij. Ik hoop dat ze kennis kunnen ontwikkelen en veel over de omgeving leren. Laatst was ik in het ziekenhuis, waar ik werd geholpen door een jonge dokter. Hij wist veel. Ik hoop dat mijn kinderen later ook zo worden. Toen ze tijdens corona thuis les volgden, merkte ik al dat ik de oudste niet kon helpen met zijn schoolwerk.

Sporten voor mijn kinderen vind ik ook belangrijk, maar er zijn andere dingen die gewoon echt op tijd betaald moeten worden. Misschien als ik mijn diploma haal en een goede baan heb, dan komt voor sporten ook weer meer financiële ruimte. Voor de coronacrisis deed Maryam wel aan kickboksen en voetbal, maar daar is ze toen mee gestopt. Ze besteedde toen steeds meer tijd aan school. Nu heeft ze het gevoel helemaal geen tijd meer te hebben voor sport. Ik denk dat als ze echt zou willen, ze dan tijd vrij kan maken voor sport. Zelf hoef ik niet zo nodig te sporten, ik loop en fiets al genoeg voor mijn werk.

Dilemma tussen vastigheid en flexibiliteit

In de tweede focusgroep kwam de wisselwerking tussen behoefte aan vastigheid en behoefte aan flexibiliteit sterk naar voren. Zoals in de vorige paragraaf beschreven, hebben de meiden een druk leven, waarin het al lastig genoeg is om sport een plek te geven. Daarom is het soms prettig om zelf te kunnen kiezen wanneer zij sporten en ze niet het gevoel te hebben dat ze móéten sporten. De sportschool leent zich daar goed voor. Daar kunnen zij niet alleen zelf beslissen op welk tijdstip van de dag zij komen, maar ook welke oefeningen ze doen en in welk tempo.

Sporten bij de buurtvereniging zien de meiden ook als flexibel. De jongerenwerkers spelen namelijk in op de sportwensen van de meiden, waardoor er variatie is. Ook is meedoen er vrijblijvend. Daarnaast is er geen vast schema van wedstrijden en competitie. Dat vinden de meiden prettig.

Een nadeel van flexibiliteit in de keuze wanneer te gaan sporten is dat er geen vastgelegde regelmaat en stok achter de deur is. Daarom zien de meiden ook wel voordelen van vastigheid en structuur, omdat sporten dan een vaste plek in de (volle) agenda heeft. Dat zou een reden kunnen zijn om juist wel bij een sportvereniging te sporten, maar dat is voor geen van de meiden in deze studie het geval. Ook botst de wens om flexibel te kunnen sporten met de behoefte van sommige moeders dat hun dochters een sportabonnement 'gegarandeerd' geregeld beoefenen (zie paragraaf 3.2).

Puberteit & veranderende sportwensen

Veel meiden benoemen de overgangsfase van kind naar puber als een periode waarin hun sportwensen en -ervaringen zijn veranderd. Dit komt vooral doordat hun lichaam vrouwelijke vormen kreeg, wat gevolgen heeft voor hun sportwensen, vooral voor de islamitische meiden. We gaan hier in het volgende hoofdstuk verder op in.

Vignet 4 laat zien hoe Rabia (een van de meiden uit de focusgroep) in de puberteit meer ongemak ervaarde tijdens het sporten, door de kleding, maar ook doordat ze zich minder bij de andere meiden op haar gemak voelde. In dit vignet komt samen hoe levensfase, gender, cultuur/religie, opgroeien tussen twee culturen en het ervaren van sociaaleconomische verschillen samenkomen in stoppen met sporten.

Vignet 4 Rabia, tiener focusgroep

Als kind zat ik op hockey. Ik had veel plezier in het spelletje. Dat veranderde naarmate ik ouder werd. De sport zelf vond ik nog steeds heel leuk, maar ik voelde mij steeds meer een buitenstaander worden. Bij hockey moet je een kort rokje of broekje dragen, een T-shirt en kniekousjes. Toen ik iets ouder werd, begon ik een legging onder mijn broekje te dragen en later een hoofddoek. Ik kreeg steeds meer het gevoel dat ik er niet meer echt bij hoorde. Ik voelde mij steeds minder comfortabel. De coaches waren mannelijk, er stonden veel mensen langs de kant bij wedstrijden en iedereen ging samen douchen na de wedstrijd, behalve ik. De meiden van mijn team gingen ook naar van die feestjes waar veel gedronken werd en zo. Ik werd wel uitgenodigd, maar ben nooit gegaan.

Uiteindelijk voelde ik mij zo oncomfortabel dat ik ben gestopt, net voordat de selectie werd gekozen. Mijn moeder is nog een paar keer gebeld met de vraag wanneer ik zou terugkomen. Maar ook zij voelde zich anders dan de rest, want ze zei: *'het waren een bepaald type mensen, in grote auto's en dan kom ik aan met mijn kleine, blauwe auto.'*

Later heb ik zo'n zelfde ervaring met zwemmen gehad. Ik voelde mij altijd erg bekeken in het zwembad door mijn kleding. Als je in Nederland gaat zwemmen met een boerkini, word je meteen raar aangekeken. Daarom ga ik ook het liefst zwemmen met alleen vrouwen. Bij ons in de gemeente kan girls-only zwemmen af en toe in het recreatiebad, maar niet in het grote bad. Als ik banen zou kunnen zwemmen met alleen vrouwen, dan zou ik dat meteen gaan doen. Ik wil echt weer verder met zwemmen!

3.4 Bi-culturaliteit en sportdeelname

In deze paragraaf bespreken we welke invloed gender, cultuur en religie hebben op de sportdeelname van de tienermeiden. En specifiek: de sportcultuur en het opgroeien binnen meerdere culturen. Welke invloed heeft de culturele achtergrond van de meiden op de sporten die zij graag doen en waar voelen zij zich thuis of juist niet?

Gender, cultuur & religie

In de gesprekken met de islamitische gezinnen kwam sterk de voorkeur naar voren om alleen met vrouwen te sporten, vooral vanaf de puberteit. In de gesprekken met de meiden met een Antilliaanse of Surinaamse achtergrond was dit nauwelijks een thema.

In de interviews was beperkte ruimte om deze wens verder uit te diepen. We hebben hier in de focusgroepen daarom meer aandacht aan besteed. Daaruit kwam naar voren dat de voorkeur om alleen met mannen te sporten bij deze meiden ontstond vanaf de puberteit, toen hun meisjeslichaam vrouwelijke vormen kreeg. Strakke en korte sportkleding, waarin billen en borsten goed zichtbaar zijn, werd ongemakkelijk, waardoor ze niet (meer) wilden deelnemen aan sporten met specifieke kledingvoorschriften, ondanks dat zij de sport leuk vonden (zie vignet 4). De meiden dragen tijdens het sporten liever bedekkende en wijde kleding, zeker in de aanwezigheid van mannen. Als er geen mannen zijn, geldt dit minder en hebben meiden die een hoofddoek dragen de keuze deze af te doen, wat hen meer gemak en vrijheid tijdens het sporten geeft.

Alleen met vrouwen sporten betekent niet samen met mannen, niet onder begeleiding van mannen en niet in de aanwezigheid van mannen in het algemeen:

‘Tegen mij zeggen ze het is meidenavond, ik ben aan het zwemmen, doe mijn hoofd omhoog, staat er een badmeester. Dan is het geen vrouwenavond meer.’ (Focusgroep 2).

De mogelijkheden om met alleen vrouwen te sporten zijn volgens de meiden in hun gemeenten zeer beperkt en soms prijzig. Daardoor zijn de sportkeuzes van de meiden waarvoor dit een vereiste is beperkt; meestal blijft het bij fitness en zwemmen, waarbij lang niet elke fitness- of zwemaanbieder deze vorm aanbiedt. Hierdoor is het aanbod soms ver van huis. Bovendien zijn de momenten bij een deel van de aanbieders beperkt en volgens de meiden lang niet altijd op gunstige tijdstippen. De voorzieningen zijn ook niet altijd ideaal, geïllustreerd door het zwembad waarbij tijdens het moment voor alleen vrouwen alleen het recreatiebad beschikbaar is en niet het diepe bad om banen in te kunnen zwemmen (zie vignet 4).

De discussies tijdens de focusgroepen tussen de meiden onderling over het wel of niet bestaan van aanbod voor alleen vrouwen in hun gemeente of stadsdeel, doet vermoeden dat ze ook niet allemaal (goed) op de hoogte zijn van de mogelijkheden om alleen met vrouwen te sporten.

Een deel van de meiden uit de focusgroepen gaat (soms) fitnesssen op momenten dat er mannen aanwezig zijn. Zij proberen dan in de avond sporten te vermijden, omdat er dan veel mannen zijn. Sommige meiden mogen daarom van hun vader of broer(s) niet in de avond naar de sportschool. Een aantal meiden heeft vervelende ervaringen gehad met mannen tijdens het sporten, zoals ongevraagd foto's nemen of onprettige opmerkingen maken. Het merendeel van de meiden uit de focusgroepen die nu niet sporten, geeft aan te gaan sporten als er meer mogelijkheden voor alleen vrouwen dicht bij huis zouden zijn. Vooral kickboksen, zwemmen en fitness zijn genoemd als een wens voor (meer) aanbod voor alleen vrouwen.

Islamitische culturele en religieuze gebruiken en opvattingen spelen een belangrijke rol in de wens alleen met vrouwen te sporten. De meiden leggen uit dat zij zijn opgegroeid met andere omgangsvormen tussen mannen en vrouwen dan in de Nederlandse cultuur gebruikelijk is, niet alleen als het gaat om sportbeoefening. Toch is er geen sprake van een ‘juiste’ manier van gedrag, maar is er speelruimte voor interpretatie en eigen invulling. Zo droeg de ene dochter in een gezin wel een hoofdoek en de andere niet en willen sommige meiden in geen enkel geval met mannen sporten en doen anderen dat wel, als het echt niet anders kan. De dialoog tussen Youssra en haar moeder Fatima illustreert deze speelruimte:

Youssra: *‘Ja maar voor jou is het ook anders dan voor mij. Jij draagt een hoofddoek, je kan niet zomaar gaan sporten waar mannen bij zijn toch? Dat is toch automatisch zo?’*

Fatima: *‘Ja... weet niet, zijn meningen over verdeeld. Sommigen doen dat wel weer gewoon. Ik bedoel...’*

Youssra: *‘Maar mag dat?’*

Fatima: *‘Ja of het mag is een andere... ja... of het mag is heel anders dan dat je het ook niet wil. Ik weet het niet.’*

Youssra: *‘Maar zou jij het willen?’*

Fatima: *‘Ik heb het wel eens gedaan ja. Maar op dit moment wil ik dat niet.’*

Youssra: *‘Nee, daarom moeten ze gewoon een vereniging hebben met alleen vrouwen, toch?’*

Ook de Islamitische moeders uit de andere duo-interviews hebben de wens om alleen met vrouwen te sporten; voor hun dochters geldt dat minder sterk of niet. Dat laat zien dat dochters ruimte krijgen en/of zoeken om met de verwachtingen en normen om te gaan uit de verschillende culturen waarin ze opgroeien.

Sportculturen en opgroeien tussen twee culturen

De culturele achtergrond van de meiden heeft invloed op de sporten die zij graag doen en bij welke sporten zij zich thuis voelen of juist niet. Zo is dansen zowel in de gesprekken met de Marokkaanse als met de Surinaamse en Antilliaanse meiden vaker ter sprake gekomen. De Surinaamse en Antilliaanse meiden geven aan graag te dansen, als sport of in hun vrije tijd. Dansen is onderdeel van hun cultuur, aldus de meiden en hun moeders, en ook iets wat een deel van hen tijdens coronalockdowns thuis graag deed. In de gesprekken met de meiden met een islamitische culturele achtergrond en hun moeders wordt dansen juist vaak beschreven als een sport die niet goed past binnen hun culturele normen en waarden. Voor een moeder was dit een reden om haar dochter, die graag wilde dansen, niet in te schrijven voor dansles:

‘Ik wist wel dat zij heel graag wilde dansen maar ik heb het bewust niet gestimuleerd omdat ik dus bang ben, met hiphop bijvoorbeeld blote buiken, sexy bewegingen, dus dat. [...] Ik werd ook ontmoedigd door mijn eigen vader. [...] Ik wilde vroeger heel graag op ballet en turnen en ik wilde heel graag basketballen. Allemaal kleding waar je echt bijna bloot [bent]. Ik merkte dat toen ik zelf moeder werd, begreep waarom mijn vader dat heeft gedaan.’

(Jongerenwerker/moeder uit focusgroep 1)

Het gaat hierbij zowel om de bewegingen als om de kledingvoorschriften. Judo kwam in de eerste focusgroep ook ter sprake als een sport die werd ontmoedigd door ouders met een islamitische achtergrond, vanwege de vele aanrakingen.

Tennis, hockey en volleybal zijn vooral benoemd als sporten waar de meiden zich niet thuis voelen, ongeacht hun etnisch-culturele achtergrond, omdat het ‘een sport voor kakkers’ is of ‘onder de categorie van het Gooi’ valt:

‘[Volleybal] is echt zo’n teamsport weet je wel. Dus met wie ik zit in het team. Ik hou gewoon van met mensen in een team zitten waar ik goed mee ben en waar ik mij comfortabel bij voel en ik weet niet of dat helemaal zo is. Tot nu toe zie je volleybal altijd heel veel witte mensen, gewoon Nederlanders die daaraan meedoen.’ (Focusgroep 2)

‘Ik denk inderdaad ook wel dat er een beetje een label aan zit. Bijvoorbeeld hockey zie ik Nederlandse meisjes doen. Ik zie mijzelf dat niet doen. Weet niet of dat daardoor komt, maar het lijkt mij niet een sport voor mij, ik hou mezelf daarbuiten. Ben meer van voetbal, kickboksen, fitness. Dat zie ik ook meer mezelf doen.’ (Focusgroep 1)

Een van de meiden voelde zich niet welkom bij de hockeyclub:

‘Ik vond hockey zelf wel echt leuk. Ik wilde dat gaan doen en ik kwam daar een keer op dat veld bij hen en toen stuurde iemand mij weg van ik denk, het is meer, ja je mag hier ook blijven, maar ik denk dat als je hier blijft zitten dat de toeschouwers wel heel raar naar je gaan kijken. Dat is echt letterlijk tegen mij gezegd.’ (Focusgroep 1)

Ook in vignet 4 komt duidelijk naar voren dat een dochter en haar moeder zich anders voelden dan de andere meiden en ouders van de hockeyvereniging waar de dochter op zat. Dit zijn, zoals de meiden zelf ook aangeven, vooral ‘witte’ sporten.

Ook Indi, moeder van Tiana, ervaarde verschillende normen rondom sportbeoefening tussen haar ‘witte’ collega’s met een relatief hoog inkomen en haarzelf. Zij ziet dat het voor de kinderen van haar collega’s vanzelfsprekend is dat ze sporten en ook op ‘dure’ sporten zitten. Indi, die het eerste deel van haar leven op Curaçao woonde, kent deze norm niet vanuit haar eigen opvoeding en cultuur. Daarbij kon zij dit, door haar geldzorgen, haar kinderen niet makkelijk meegeven, hoewel ze dat wel graag wilde.

Dit is in de andere gesprekken met Surinaamse en Antilliaanse dochters en hun ouders niet zo expliciet benoemd, mogelijk doordat zij minder dan Indi in hun sociale omgeving met die verschillen zijn geconfronteerd.

4. Slotbeschouwing

Het doel van dit kwalitatieve onderzoek is verdieping te bieden op de al bekende factoren die een rol spelen bij het niet structureel sporten en bewegen van tienermeiden die opgroeien in armoede en waarvan de ouders migranten uit de ‘klassieke’ herkomstlanden zijn, zoals Marokko, Suriname en de voormalige Nederlandse Antillen. Dit is een groep die structureel minder aan sport deelneemt, zowel in als buiten clubverband (Elling & Selten, 2016; Heijnen et al., 2020; Gemeente Utrecht, 2022). Aan de hand van concrete ervaringen van meiden en hun ouders, opgetekend in elf duo-interviews en aangevuld met twee focusgroepen met in totaal 24 meiden, hebben we in het voorgaande hoofdstuk laten zien hoe deze meiden in het dagelijks leven verschillende belemmeringen ervaren om te willen, kunnen en mogen sporten.

Dit onderzoek kent enkele beperkingen. Zo zijn Turks-Nederlandse meiden, hoewel zij ook tot de grotere herkomstgroepen horen, door de wijze van werving niet in de duo-interviews vertegenwoordigd. Datzelfde geldt voor meiden met een Surinaamse of Antilliaanse achtergrond in de focusgroepen. Hun aanwezigheid had de bevindingen verder verrijkt. Een andere belemmering was dat in zeven van de elf duo-interviews maar een uur tijd beschikbaar was. Dit bleek vaak te kort om een volledig beeld te krijgen van wat er speelt binnen het gezin en de belemmeringen rondom het niet sporten. Daarnaast was het in enkele gesprekken een uitdaging om ouder en dochter evenveel aan het woord te laten, doordat de moeder het voortouw nam bij het beantwoorden van de vragen. Dit weegt echter niet op tegen wat de duo-gesprekken aan inzichten opleverden door bijvoorbeeld discussies onderling. Daarnaast is deze methode aanvullend op ander onderzoek, dat veelal alleen onder ouders of jongeren is uitgevoerd.

In deze slotbeschouwing plaatsen we de ‘individuele’ ervaringen naast de literatuur, om beter te begrijpen op welke manieren zij voor een grotere groep meiden op kunnen gaan. Daarbij is het belangrijk op te merken dat deze meiden in onderzoek en beleid vaak worden neergezet als meiden die vooral passief en thuis (moeten) zijn, vooral door culturele waarden die afwijken van ‘de’ norm; in dit geval deelnemen aan sport (Ekholm et al., 2019). In deze studie laten we zien dat die ‘afwezigheid’ in de sport niet zo eendimensionaal te begrijpen is, maar een combinatie is van belemmeringen die samenhangen met meerdere statusposities en die ook niet voor alle meiden op dezelfde manier uitpakken.

Geen vaste sportplek gevonden en veel belemmeringen te overwinnen

Alle meiden die aan het onderzoek deelnamen hebben ervaringen met sport en het merendeel kijkt hier positief op terug. Net als voor andere jongeren (Visser et al., 2019) zijn gezondheid, fitheid, contacten met anderen en het hebben van een uitlaatklep belangrijke motieven om te sporten. Maar sport is geen blijvend en vanzelfsprekend onderdeel van het dagelijks leven van deze meiden geworden, en ze ervaren relatief veel belemmeringen om weer te gaan sporten. Ze hebben, kortom, niet voldoende een goede plek gevonden waar ze zich sportief en sociaal genoeg thuis voelen om de barrières die ze hebben te (willen) overwinnen. Dit geldt voor de meiden, maar ook voor hun ouders; ook bij de meiden die nu wel willen sporten of daar enigszins neutraal in staan (totaal zeven van de elf).

Net als uit kwantitatief onderzoek (Elling & Selten, 2016) zien we in deze studie dat de meiden vanuit hun verschillende statusposities belemmeringen ervaren, maar dat combinaties van statusposities ook (extra) belemmeringen opwerpen.

Zo noemen alle meiden dat de middelbare school meer tijd in beslag neemt dan de basisschool (levensfase). Een deel van de meiden kon door corona tijdelijk hun sport niet meer beoefenen en heeft deze nadien niet meer opgepakt, omdat de tijd was gevuld met andere bezigheden (levensfase). Meerdere meiden voelden zich niet zo op hun gemak bij ‘witte’ sporten als volleybal of hockey (etnisch-culturele achtergrond). Ook de kosten van sport vormden een grote drempel (geldzorgen/sociale klasse). Voor een

deel speelden ziekte en/of langdurige blessures mee in hun besluit te stoppen. Hier spelen geldzorgen mogelijk een rol bij: jongeren die in armoede leven hebben relatief vaker lichamelijke en psychische klachten (RIVM, 2022b). In één verhaal was dat expliciet het geval doordat een behandeling voor rugklachten werd uitgesteld vanwege de kosten.

Het samenspel van herkomst, gender en levensfase wierp voor islamitische meiden duidelijk (extra) belemmeringen op om te blijven sporten; door de overgang van meisje naar (jonge) vrouw wilden en/of mochten ze niet meer zo makkelijk in de nabijheid van mannen sporten als voorheen. Ook kledinggeisen en bepaalde bewegingen voelden voor een deel vanaf dat moment ongemakkelijk.

Tegelijkertijd lieten we zien dat sommige meiden daar hun eigen (tussen)weg in zoeken, bijvoorbeeld ten opzichte van hun moeders of in hun kledingkeuze. Daar kunnen ‘tegenverhalen’ uit ontstaan, die het dominante beeld over ‘niet-sportende moslimmeiden’ tegengaan (Agergaard, 2016). Uit ander onderzoek komt naar voren dat migrantenmeiden meer comfortabel zijn tijdens het sporten als de kledingkeuze aan henzelf is (Van den Bogert, 2022). Zo kunnen belemmeringen sterker of minder sterk doorwerken voor een individu.

Belangrijkste ervaren belemmeringen: geldzorgen en gebrek aan tijd

Overkoepelend spelen twee belemmeringen voor alle meiden een belangrijke rol, zowel om eerder te stoppen als om nu weer te beginnen. Dat zijn de kosten van sport en een gebrek aan tijd door de overgang naar de middelbare school. Deze elementen werden in eerder onderzoek ook als belangrijk gezien (Hoogland et al., 2021) en werken elk apart en elkaar versterkend.

Zo wegen de kosten van sport zwaar, zeker voor de gezinnen die net geen aanspraak kunnen maken op financiële ondersteuning van bijvoorbeeld het Jeugdfonds Sport & Cultuur. Dat varieert van de afweging of de investering de moeite waard is (‘nee’ op het moment van het interview) en geen betaalbare sport(plek) naar wens kunnen vinden tot het gewoonweg niet kunnen betalen, zeker niet voor meerdere kinderen. Voor gezinnen waar het onzeker is hoeveel geld er aan het eind van de maand over is, is het extra lastig om structurele kosten aan te gaan; zowel een maand- als een jaarabonnement zijn dan ‘spannende’ uitgaven.

Ouders die de kosten wel kunnen opbrengen, willen het liefst volledige commitment van hun dochter, zodat dat geld niet voor niks is besteed - het kan dan immers niet meer aan andere dingen worden uitgegeven. Dat maakt de drempel om te beginnen hoger. Daarnaast kunnen meiden, zeker als ze ouder zijn, aanvoelen dat het voor hun ouders om (te) veel geld gaat, wat de drempel om hierom te vragen ook verhoogt.

Tijd is een belangrijke voorwaarde voor sportdeelname, maar geen tijd hebben is op zichzelf niet doorslaggevend (Breedveld & Mulleneers, 2011). Veel meiden hebben, net als andere tieners, door de overgang naar de middelbare school meer tijd voor school en huiswerk nodig. Hun ouders onderstrepen dit en vinden dit belangrijk.

Hoewel migrantenmeiden van de tweede generatie uit de klassieke herkomstlanden veelal ‘achterblijven’ in sportdeelname, maken ze ten opzichte van hun ouders en vergeleken met migrantenjongens in het onderwijs wel een inhaalslag (CBS, 2022a; zie ook Elling, 2004). Daarbij kunnen ouders die zelf de Nederlandse taal niet machtig zijn, het opleidingssysteem niet kennen en zelf minder opleiding hebben genoten, hun kinderen minder goed ondersteunen, waardoor ze meer zelf moeten doen (CBS, 2022a; zie ook vignet 3 in dit rapport). Daarbij hangt opleidingsniveau sterk samen met sportdeelname en zijn er aanwijzingen dat migranten van de tweede generatie vaker sporten dan hun ouders (Korterik, 2018).

Daarnaast hebben tienermeiden de leeftijd waarop een bijbaan mogelijk is, wat voor een deel belangrijk is om activiteiten van te kunnen betalen en voor een enkeling zelfs om aan het levensonderhoud thuis bij te dragen. Minder werken levert meer tijd op, maar minder geld; dat weegt voor hen zwaar. In de tijd die overblijft vinden ze ontspannen, uitrusten en leuke dingen doen met vriendinnen en familie belangrijk; sport is daar geen onderdeel van. Net als voor andere tieners zijn vriendinnen medebepalend voor de activiteiten die ze (niet) doen. Dit laat zien dat tijd niet alleen iets fysieks is (het aantal uur), maar ook vorm krijgt in sociale relaties waarin sport wel of geen prioriteit krijgt - iets wat zeker voor tieners belangrijk is in relatie tot sportdeelname (Thing et al., 2015; zie ook Van den Dool et al., in voorbereiding).

Sportervaringen en -wensen beperkt

Overkoepelend valt op dat de meiden en ouders die aan het onderzoek deelnamen een relatief smal sportrepertoire hebben, ook in de wensen voor sporten die ze willen beoefenen. Kickboksen, fitness, zwemmen en voetbal zijn duidelijk favoriet, net als dansen voor de meiden met een Surinaamse en Antilliaanse achtergrond. Dit zijn, op voetbal na, individuele sporten; een vorm die bij meiden met een migratieachtergrond en/of lagere sociaaleconomische status over het algemeen de voorkeur heeft (Elling, 2002; Korterik, 2018). Ook zijn deze deels 'zwarte' sporten veelal vertrouwd via (mannelijke) familieleden en/of bekenden, wat een belangrijke pré is (Elling & Knoppers, 2005; Hoekman et al., 2010; Stuij, 2015; Deelen et al., 2018; Korterik, 2018).

Daarbij zijn dit sporten die (deels) voldoen aan specifieke wensen die belangrijker worden als meiden de tienerleeftijd hebben, zoals flexibiliteit in het moment, niet aan wedstrijden hoeven doen, vrijheid in kledingkeuze en/of alleen met vrouwen kunnen sporten. Dit wordt benadrukt doordat de vijftien van de 24 meiden uit de focusgroepen die wel een sport beoefenen allemaal aan fitness doen; dit is dus geen volledig 'vrije' keus.

De andere kant hiervan is dat de meiden duidelijk geen 'klik' (meer) hebben met de sportvereniging. Zweeds onderzoek laat zien dat het bij clubsportdeelname niet alleen gaat om persoonlijke capaciteiten en interesses, maar ook om zich kunnen en willen conformeren aan de clubcultuur; iets waardoor een deel van de tieners uitvalt, zeker als zijzelf en hun ouders minder ervaring hebben met de vereniging (Jakobsson et al., 2012). Uit een reviewstudie komt naar voren dat het voor migranten belemmerend werkt dat ze de weg moeten vinden in sportstructuren die niet passen bij hun behoeften (Smith et al., 2019).

In ons onderzoek komt naar voren dat de meiden relatief beperkt ervaringen hebben met sporten bij een vereniging, bijvoorbeeld doordat een gewenste sport bij de (tennis)vereniging niet te betalen was, ouders (alleenstaande moeders) opzagen tegen de organisatorische eisen die een (voetbal)vereniging aan hen stelt of de vereniging helemaal niet als optie in beeld is geweest. Een enkeling voelde zich op latere leeftijd niet meer op haar gemak bij de (hockey)vereniging, omdat ze grote verschillen met haar (witte) teamgenoten ervaarde. Ook in deze voorbeelden komt een samenspel van vooral geldzorgen, culturele verschillen en gender naar voren, die de stap naar de sportvereniging groot maakt.

Vergeleken met kinderen die in hogere sociale lagen opgroeien, hebben kinderen uit lagere sociale lagen vaker een minder brede kennismaking met verschillende sporten en minder ervaringen bij de sportvereniging (Stuij, 2015; Wheeler et al., 2019). Dat maakt de kans om een passende sportplek te vinden kleiner. Daarbij betekent weinig geld hebben niet dat er geen mogelijkheden zijn om te sporten, maar is de keuze wel aanzienlijk beperkter, vooral van te beoefenen sporten in sociaal verband (Vandermeerschen, 2016). Dit alles kan er voor de meiden in deze studie voor hebben gezorgd dat ze

minder makkelijk een alternatief vonden tijdens corona dan bijvoorbeeld yuppen⁴ en sportieve jeugdigen (Heijnen & Dellas, 2020; Hermans et al., 2023).

Een nadeel van een smaller sportrepertoire is namelijk dat het minder bestendig lijkt. Daarbij gaat het zowel om door iemand zelf beoefende sporten als sporten die door naasten, vooral ouders, worden beoefend. Zo zijn er internationaal aanwijzingen dat een breed sportrepertoire, dat wil zeggen meerdere sporten gedurende langere tijd beoefend hebben, positief samenhangen met blijven sporten in de late tienertijd en een leven lang sporten (Roberts, 2012; Jakobsson et al., 2012). Verschillende sporten langere tijd uit kunnen proberen, bij aanbod dat niet vanuit de aanbodkant tijdelijk is, maakt dat jongeren tijd krijgen om te leren wat ze leuk vinden, verder te zoeken indien nodig, maar ook weer terug vallen op wat ze eerder hebben gedaan. Ze hebben zo meer kans uit te zoeken waar ze zich wel en niet op hun plek voelen (cf. Bourdieu, 1984).

Hoewel 'geen zin' voor veel meiden meespeelde in dat ze nu niet sporten, was dat, net als 'geen tijd' hebben, voor geen van de meiden de enige reden: niet kunnen (kosten, gezondheid) en soms het gevoel hebben niet te mogen (welkom voelen) speelden daar duidelijk doorheen. Daarbij is het belangrijk te melden dat in- en uitsluiting in de sport niet iets absoluuts of definitiefs is, zeker bij de jeugd (Elling & Claringbould, 2005; Spaaij et al., 2014): iemand kan stoppen, maar ook weer beginnen en uiteindelijk toch ergens een goede plek vinden.

Aanbevelingen

Op basis van dit onderzoek formuleren we de volgende aanbevelingen die mogelijk kunnen helpen om meer tienermeiden met een bi-culturele achtergrond structureel te laten deelnemen aan sport- en beweegaanbod:

- 1) **Zorg voor kennismaking met een breder sportrepertoire**, liefst vanaf jonge leeftijd, zodat meiden meer ervaring opdoen met verschillende sporten. Hierdoor weten ze meer over wat er te kiezen is, waar ze plezier in hebben en waar ze op terug kunnen vallen als ze een bepaalde sport niet meer willen beoefenen. Een voorbeeld van een brede kennismaking is via de JeugdSportPas, waarbij basisschoolleerlingen de kans krijgen om een sport een paar keer uit te proberen. Dit kan via scholen worden gepromoot. Ook initiatieven waarbij de sportverenigingen naar de wijk komen (zoals de Schoolsportvereniging in Rotterdam) kunnen voor deze bredere kennismaking onder goede begeleiding zorgen.⁵
- 2) **Geef meiden zeggenschap in de organisatie van sportaanbod door ze te betrekken bij het opzetten ervan**. Ga met meiden in gesprek over hun wensen, zowel wat betreft type sport(en) als belangrijke randvoorwaarden zoals locatie, tijdstip, kleding en motivaties voor deelname. Denk daarbij bijvoorbeeld aan tussenschools of naschools sportaanbod of gemeentelijk aanbod in de wijk. Of faciliteer een (bestaande) groep die wel sportwensen heeft, maar daar geen goede plek en/of vorm voor weet te vinden.

⁴ Young Urban Professionals: hoog opgeleide professionals (minimaal hbo), jongvolwassen (25-35 jaar) en woonachtig in en om de grote steden.

⁵ Zie <https://www.teamssportservice.nl/diensten/jeugd sport pas/> en <https://schoolsportvereniging.nl/over-de-schoolsportvereniging/>

- 3) **Zet (vrouwelijke) professionals in voor individuele begeleiding naar sport- en beweegaanbod**, voor meiden die wel zouden willen sporten. Dit kan bijvoorbeeld een buurtsportcoach, sportmakelaar of jongerenwerker zijn. Ga het gesprek met een gezin aan om te kijken welke belemmeringen spelen, welke opgelost kunnen worden en welke motieven iemand heeft om te sporten. Kijk dan welke sportmogelijkheden overblijven. Maak zo een sportplan op maat. De professional kan ook een belangrijke rol spelen in het leggen van contact met de sportaanbieders en blijft bij voorkeur zo lang mogelijk aangehaakt, om belemmeringen die gaandeweg worden ervaren ook te kunnen bespreken. Denk als alternatief aan het begeleiden van (een groepje) vriendinnen naar sport- en beweegaanbod.
- 4) **Zorg voor goedkopere sportabonnementen die flexibel opzegbaar zijn**, zodat de financiële drempel lager is om te beginnen en te blijven sporten. Dit kan de angst om toekomstige rekeningen niet te kunnen betalen verminderen. Dat is zeker voor gezinnen met variërende inkomsten belangrijk. Sommige sportaanbieders hebben flexibele maandelijks opzegbare abonnementen, maar die zijn vaak duurder dan jaarabonnementen. Maak dit abonnement even duur als een jaarabonnement, zodat meiden makkelijker kennis kunnen maken met een sport. Door een positieve ervaring keert iemand op een later moment misschien terug in de sport.
- 5) **Zorg voor toereikend sportaanbod voor alleen vrouwen en maak dit aanbod inzichtelijk**, zodat ook tienermeiden die alleen met vrouwen willen sporten, bijvoorbeeld vanwege een islamitische achtergrond, meer keuzemogelijkheden hebben. Zorg ervoor dat het sportaanbod op een manier wordt ingericht waarbij een volwaardige sportbeleving kan plaatsvinden. Bied bijvoorbeeld zwemmen aan in een banenzwembad in plaats van een golfslagbad. Toereikend aanbod zorgt ervoor dat de meiden zich serieus genomen voelen, waardoor de kans groter is dat ze terugkomen. Zorg ook voor een goed overzicht van het sportaanbod voor alleen vrouwen. Dit overzicht kan via scholen en buurthuizen worden verspreid.
- 6) **Zorg voor flexibel en betaalbaar sportaanbod (via de onderwijsinstelling)**, zodat tienermeiden op door hun gewenste tijdstippen kunnen sporten. Aangezien veel meiden weinig tijd over hebben na school, huiswerk en/of bijbaantjes, is het fijn als zij kunnen sporten wanneer het hen uitkomt. Hiervoor is het belangrijk dat het flexibele aanbod betaalbaar is. Een manier om het sportaanbod betaalbaar(der) te maken is om sporten met een studentenkaart te bevorderen. Hogescholen en universiteiten bieden vaak al een sportkaart aan voor studenten, maar bij mbo-instellingen is dit nog minder het geval. De gemeente Utrecht is onlangs gestart met een pilot om mbo studenten, net als studenten van de universiteit of hogeschool, een sportpas te kunnen laten aanschaffen.⁶
- 7) **Verruim waar mogelijk de regels voor een financiële ondersteuning voor sportdeelname** - zowel de inkomens- als de leeftijdsgrens. Net te veel verdienen om in aanmerking te komen voor de regelingen maakt kiezen voor uitgaven aan sport nog lastiger. Zorg bijvoorbeeld voor een afbouwregeling waarbij gezinnen die net boven de inkomensgrens zitten nog een gedeeltelijke tegemoetkoming kunnen krijgen. Deze verruiming kan ook wenselijk zijn voor de leeftijdsgrens, die nu vaak 18 jaar is. Dat kan via het Jeugdfonds Sport & Cultuur, het (Jong)Volwassenenfonds of een andere gemeentelijke regeling.

⁶ <https://mbo-today.nl/utrechtse-mbo-studenten-nu-ook-welkom-op-sportcomplex/>

Geraadpleegde literatuur

- Agergaard, S. (2016). Religious culture as a barrier? A counter-narrative of Danish Muslim girls' participation in sports. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 8, 213-224. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2015.1121914>
- Armoedefonds (2020). [De impact van de coronacrisis op de armoede in Nederland. Een vervolgonderzoek naar de gevolgen van de coronacrisis op het huidige hulpaanbod van lokale organisaties en de verwachtingen voor de nabije toekomst.](#)
- BMC (2015). ['Mind the Gap'. Onderzoek naar kunst-, cultuur- en sportdeelname van kinderen in armoede.](#)
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Breedveld, K., & Mulleneers, S. (2011). Geen tijd: smoes of realiteit? In A. Elling, & F. Kemper (Reds.), *'Het kost veel tijd en je wordt er moe van'. Verklaringen voor sportdeelname en inzichten in de leefwerelden van niet-sporters* (pp. 57-73). Arko Sports Media.
- CBS (2022a). [Integratie en Samenleven 2022.](#)
- CBS (2022b). CBS introduceert nieuwe indeling bevolking naar herkomst. Geraadpleegd op 13 januari 2023, van www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/07/cbs-introduceert-nieuwe-indeling-bevolking-naar-herkomst
- CPB, SCP, & CBS (2018). [Verkenning naar eenduidige indicatoren kinderarmoede](#) [Notitie].
- Collins, M., & Kay, T. (2014). *Sport and social exclusion. Second Edition*. Routledge.
- De Kinderombudsman (2017). *Alle kinderen kansrijk. Het verbeteren van de ontwikkelingskansen van kinderen in armoede*. Geraadpleegd op 23 januari 2023, van <https://www.kinderombudsman.nl/publicaties/rapport-alle-kinderen-kansrijk>
- Dedding, C., Jurrius, K., Moonen, X., & Rutjes, L. (2013). *Kinderen en jongeren actief in wetenschappelijk onderzoek. Ethiek, methoden en resultaten van onderzoek met en door jeugd*. Boom uitgevers.
- Deelen, I., Özgül, P., & Lagendijk, E. (2018). [Wat beweegt kwetsbare groepen in Utrechtse wijken? Kwalitatief onderzoek naar motieven en belemmeringen om te sporten en bewegen.](#) DSP-groep.
- Ekholm, D., Dahlstedt, M., & Rönnbäck, J. (2019). Problematizing the absent girl: sport as a means of emancipation and social inclusion. *Sport in Society*, 22, 1043-1061. <https://doi.org/10.1080/17430437.2018.1505870>
- Elling, A. (2002). *'Ze zijn er [niet] voor gebouwd'. In- en uitsluiting in de sport naar sekse en etniciteit*. Arko Sports Media/Mulier Instituut.
- Elling, A. (2004). Bewegende beelden: sport, sekse en etniciteit. *Tijdschrift voor Genderstudies*, 1, 44-57.
- Elling, A. (2007). *Het voordeel van thuis spelen. Sociale betekenissen en in- en uitsluitingsmechanismen in sportloopbanen*. Arko Sports Media.

- Elling, A. (2021). [Presentatie over sociale ongelijkheid en inclusie in de sport. Over cijfers, achtergronden en werkzame oplossingen.](#) Mulier Instituut.
- Elling, A., & Claringbould, I. (2005). Mechanisms of Inclusion and Exclusion in the Dutch Sports Landscape: Who Can and Wants to Belong? *Sociology of Sport Journal*, 22, 498-515. <https://doi.org/10.1123/ssj.22.4.498>
- Elling, A., & Cremers, R. (2021). [Sportgedrag en ervaren racisme etnische minderheden](#) [Factsheet 2021/27]. Mulier Instituut.
- Elling, A., & Knoppers, A. (2005). Sport, Gender and Ethnicity: Practices of Symbolic Inclusion/Exclusion. *Journal of Youth and Adolescence*, 34, 257-268. <https://doi.org/10.1007/s10964-005-4311-6>
- Elling, A., & Selten, I. (2016). [Werkzame elementen sportstimulering jongeren](#) [Factsheet 2016/3]. Mulier Instituut.
- Fitters, R., & Hoekman, R. (2019). [Sportdeelname van volwassenen met laag inkomen. Sportfrequentie naar huishoudinkomen](#) [Factsheet 2019/12]. Mulier Instituut.
- Gemeente Utrecht (2022). *Volksgezondheidsmonitor Utrecht - Beweging*. Geraadpleegd op 13 januari 2023, van <https://volksgezondheidsmonitor.nl/gezondheid-en-leefstijl/beweging>
- Grubben, M., & Hoekman, R. (2021a). [Van binnen sporten naar buiten sporten. Of thuis! Veranderingen sportaccommodatiegebruik tijdens de coronapandemie.](#) *Sportaccom*, 4, 38-45.
- Grubben, M., & Hoekman, R. (2021b). [Sociale ongelijkheid in sportdeelname](#) [Factsheet 2021/12]. Mulier Instituut.
- Haudenhuyse, R. (2015). [Sport, Social Exclusion, and the Forgotten Art of Researching Poverty: Book Review of Sport and Social Exclusion \(2nd ed.\)](#). *Social Inclusion*, 3, 153-157.
- Heijnen, E., & Dellas, V. (2020). [Het sport- en beweeggedrag van Young Urban Professionals tijdens de coronamaatregelen en hun verwachtingen voor de toekomst](#) [Factsheet 2020/25]. Mulier Instituut.
- Heijnen, E., Dellas, V., & Elling, A. (2020). [Verschillen in lidmaatschap sportverenigingen middelbare scholieren naar opleiding, etniciteit, gezinswelvaart en geslacht \(2005 - 2017\)](#) [Factsheet 2020/24]. Mulier Instituut.
- Hermans, A-M., Stuij, M., & Van Sterkenburg, J. (2022). [Sport en bewegen tijdens corona: een fotodagboekstudie met vier sportieve jongeren](#) [Factsheet 2022/27]. Mulier Instituut.
- Hoekman, R., Kemper, F., Frelie, M., & Breedveld, K. (2010). Meedoen in perspectief. In F. Kemper, (Red.), *Samenspel. Studies over etniciteit, integratie en sport* (pp. 165-187). NISB.
- Hoogland, H., Kromhout, M., Khajavi, J., Van Eerten, J., & Ben Sellam, M. (2021). [Kan ik meedoen? Sport en bewegen voor iedere jongere.](#) Labyrinth.
- Jakobsson, B. T., Lundvall, S., Redelius, K., & Engström, L-M. (2012). Almost all start but who continue? A longitudinal study of youth participation in Swedish club sports. *European Physical Education Review*, 18, 3-18. <https://doi.org/10.1177/1356336X11430660>

- Korterik, D. (2018). [Sportparticipatie vmbo-jongeren een onderzoek naar de sportparticipatie van jongens en meisjes van Nederlandse en niet-westerse achtergrond op vmbo-niveau in Nederland](#) [Master thesis]. Universiteit Utrecht/Mulier Instituut.
- Nibud (2020). [Rapport Peiling coronacrisis: financiële gevolgen voor huishoudens.](#)
- Nivel & RIVM (2022). [De gevolgen van de coronapandemie voor de gezondheid en het welzijn van de jeugd. Een systematische literatuurstudie.](#)
- Pharos (2022). [De effecten van corona op gezondheidsverschillen](#) [Infosheet/maart 2022].
- Pulles, I., Van Eldert, P., & Van der Poel, H. (Eds.) (2022). [Monitor Sport en Corona V: de gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector.](#) Mulier Instituut.
- Reijgersberg, N., & Van der Poel, H. (2014). [Sportdeelname van kinderen in armoede: verkenning van de literatuur en interviews over het thema sportdeelname van kinderen in armoede.](#) Mulier Instituut.
- Riessman, C. K. (2008). *Narrative Methods for the Human Sciences*. Sage Publications.
- RIVM (2022a). *Kernindicatoren sport en bewegen. Sportdeelname wekelijks*. Geraadpleegd op 13 januari 2023, van www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/sportdeelname-wekelijks
- RIVM (2022b). *Cijfers en feiten over de relatie tussen armoede en gezondheid*. Geraadpleegd op 23 januari 2023, van <https://www.loketgezondleven.nl/gezondheidsthema/armoede-schulden-en-gezondheid/relatie-armoede-en-gezondheid>
- Sarti, A., Schalkers, I., & Dedding, C. (2015). 'I am not poor. Poor children live in Africa': Social identity and children's perspectives on growing up in contexts of poverty and deprivation in the Netherlands. *Child & Society*, 29, 535-545. <https://doi.org/10.1111/chso.12093>
- SCP (2019). [Armoede in kaart in 2019.](#)
- SCP (2021). [Een jaar met corona. Ontwikkelingen in de maatschappelijke gevolgen van corona.](#)
- Smith, R., Spaaij, R., & McDonald, B. (2019). Migrant Integration and Cultural Capital in the Context of Sport and Physical Activity: a Systematic Review. *Journal of International Migration and Integration*, 20, 851-868. <https://doi.org/10.1007/s12134-018-0634-5>
- Spaaij, R., Magee, J., & Jeanes, R. (2014). *Sport and social exclusion in global society*. Routledge.
- Stuij, M. (2015). Habitus and social class: a case study on socialization into sports and exercise. *Sport, Education and Society*, 20, 780-798. <https://doi.org/10.1080/13573322.2013.827568>
- Stuij, M., Van Maarschalkerweerd, P. E. A., Seidell, J. C., Halberstadt, J., & Dedding, C. (2020a). Youth perspectives on weight-related words used by healthcare professionals: A qualitative study. *Child: Care, Health and Development*, 46, 369-380. <https://doi.org/10.1111/cch.12760>
- Stuij, M., Muntinga, M., Bakker, M., Bendien, E., & Verdonk, P. (2020b). [Secundaire intersectionele analyse in kwalitatief gezondheidszorgonderzoek: praktische handleiding.](#) Amsterdam UMC.

- Stuij, M., Dellas, V., & Dopheide, M. (2022). [Zwemles voor kinderen die opgroeien in armoede](#). Mulier Instituut.
- Teachman, G., & Gibson, B. E. (2013). Children and youth with disabilities: Innovative methods for single qualitative interviews. *Qualitative Health Research*, 23, 264-274. <https://doi.org/10.1177/104973231246806>
- Thing, L. F., Nielsen, S. F., & Ottesen, L. (2015). Are young people caught in the time bind? A sociological analysis of how young people in an upper secondary school view the issue of finding time to do sports or exercise in their spare time. *Annals of Leisure Research*, 18, 9-24. <https://doi.org/10.1080/11745398.2014.924075>
- Van den Bogert, K. (2022). "If you can play football, you just play!" The spatial politics of community football and urban equality in the Netherlands. *Leisure Studies*, online publication. <https://doi.org/10.1080/02614367.2022.2123547>
- Van den Dool, R. (2014). Sport en andere (vrije)tijdsbestedingen. In: A. Tiessen-Raaphorst (Red.), *Uitstappers en doorzetters. De persoonlijke en sociale context van sportdeelname en tijdsbesteding aan sport* (pp. 31-47). Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Van den Dool, R. (2019). [Sportdeelname & lidmaatschap sportclubs jeugd](#) [Factsheet 2019/10]. Mulier Instituut.
- Van den Dool, R., Van den Breul, W., & Pulles, I. (in voorbereiding). *Achtergrond relatie sportdeelname en opleidingsniveau. Inventarisatie van mogelijke verklaringen*. Mulier Instituut.
- Van Stam, W., & Van den Dool, R. (2020). [Sociaaleconomische status en deelname aan sport en bewegen van volwassenen](#) [Factsheet 2020/21]. Mulier Instituut.
- Van Stam, W., Van den Dool, R., & Elling, A. (2021). [Sport- en beweggedrag van kinderen en jongeren naar sociaaleconomisch milieu](#). Mulier Instituut.
- Vandermeersch, H. (2016). *Being poor, being benched? Sports participation and opportunities for people in poverty: in search of an inclusive policy*. KU Leuven.
- Vandermeersch, H., Van Regenmortel, T., & Scheerder, J. (2017). 'There are Alternatives, but Your Social Life is Curtailed': Poverty and Sports Participation from an Insider Perspective. *Social Indicators Research*, 133, 119-138. <https://doi.org/10.1007/s11205-016-1360-z>
- Van der Roest, J. W., Scholten, V., & Elling, A. (2016). [Veelbetekende kansen: een kwalitatief onderzoek naar de bijdrage van het Jeugdsportfonds en het Jeugdcultuurfonds door de ogen van kinderen](#). Mulier Instituut.
- Visser, K., Duijf, M., & Van den Dool, R. (2019). *Motieven en belemmeringen om te sporten en bewegen naar levensfase*. Geraadpleegd op 13 januari 2023, van www.allesoversport.nl/thema/bewegestimulering/motieven-en-belemmeringen-om-te-sporten-en-bewegen-naar-levensfase
- Vitality Academy (2022a). [Waarom sporten kinderen uit gezinnen met weinig leefgeld minder vaak bij een club? Een literatuurstudie](#).

Vitality Academy (2022b). [Sporten door kinderen: Wat helpt opvoeders met weinig leefgeld?](#)

Wheeler, S., Green, K., & Thurston, M. (2019). Social class and the emergent organised sporting habits of primary-aged children. *European Physical Education Review*, 25, 89-108.

<https://doi.org/10.1177/1356336X17706092>

WRR (2021). *Vervang de standaardindeling westers/niet-westers in onderzoek en beleid in meervoudige indelingen*. Geraadpleegd op 23 januari 2023, van

<https://www.wrr.nl/actueel/nieuws/2021/06/30/vervang-de-standaardindeling-westers-niet-westers-in-onderzoek-en-beleid-door-meervoudige-indelingen>

Bijlagen

Bijlage 1: onderzoeksverantwoording

In aanvulling op hoofdstuk 2 beschrijven we in deze bijlage de werving van onderzoeksdeelnemers, omgang met ethische aspecten en de keuze voor de methoden van dataverzameling in meer detail. We willen alle meiden en hun ouders hartelijk danken voor hun deelname aan dit onderzoek.

Werving

Kenniscentrum Sport & Bewegen (KCSB) heeft, in afstemming met de onderzoekers, de werving uitgevoerd. Voor de duo-interviews verliep die in eerste instantie via hun contacten met jongerenwerkers in de regio Utrecht. Deelnemers vinden was niet gemakkelijk en afhankelijk van de beschikbare tijd en contacten van jongerenwerkers. Daardoor zijn bijvoorbeeld geen meiden met een Turks-Nederlandse afkomst bereikt.

Meiden die in aanmerking kwamen voor deelname kregen een beknopte flyer. Bij interesse is gevraagd of KCSB hen telefonisch mocht benaderen. In dit telefoongesprek is uitleg gegeven over het onderzoek en nagegaan of ze aan de inclusiecriteria voldeden. Daarnaast is gevraagd of een van de ouders wilde deelnemen aan het gesprek. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in vier duo-gesprekken. Vooraf heeft de interviewer telefonisch contact gehad met de dochter om kennis te maken, nogmaals uitleg te geven over het onderzoek en een datum af te spreken.

Aangezien dit niet voldoende gesprekken opleverde, heeft KCSB het wervingsbureau Norstat ingeschakeld. Zij hebben via hun panel mogelijke deelnemers benaderd in de regio's Amsterdam, Utrecht en Arnhem en geselecteerd op de volgende kenmerken:

- ouder dan 18 jaar;
- kinderen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar;
- bruto-huisinkomen van maximaal 29.999 euro per jaar;
- migratieachtergrond.

De respondenten die hieraan voldeden (n=708) kregen een uitnodiging om een korte vragenlijst in te vullen. Dit hebben 106 respondenten (deels) gedaan. Daaruit werden potentiële deelnemers geselecteerd op basis van de volgende voorwaarden:

- dochter in de leeftijd van 12 tot 18 jaar;
- dochter niet lid bij een sportvereniging of commerciële sportaanbieder;
- migratieachtergrond uit een van de 'klassieke herkomstlanden' als Marokko, Turkije, Suriname en de voormalig Nederlandse Antillen;
- gezinsinkomen van minder dan 29.999 euro per jaar.

Uiteindelijk heeft dit geresulteerd in zeven duo's die aan de criteria voldeden en wilden deelnemen. Via één van deze gesprekken is nog een ander moeder-dochterkoppel gevonden dat wilde deelnemen. Deze gesprekken heeft Norstat ingepland.

Voor het organiseren van de focusgroepen heeft KCSB de oprichter van de organisatie You!nG benaderd. Zij heeft veel ervaring met het begeleiden van jongerengroepen en was op de hoogte van het onderwerp van het onderzoek en de inclusiecriteria voor de interviews (niet structureel sporten; opgroeien in armoede; kind van migranten uit de klassieke herkomstlanden). Twee bestaande meidengroepen in twee middelgrote gemeenten waren bereid om deel te nemen. Een deel van deze meiden deed wel aan sport (zie tabel 1.1).

Ethiek

Alle deelnemers zijn vooraf mondeling en schriftelijk geïnformeerd over het onderzoek. Aan het begin van het (groeps)gesprek hebben zij een toestemmingsverklaring getekend. Hierin stond onder andere dat deelname aan het onderzoek vrijwillig en anoniem is, dat zij op elk gewenst moment konden stoppen en dat het gesprek werd opgenomen met een voicerecorder. Eén moeder gaf geen toestemming voor opname. De interviewer heeft direct na afloop van dit gesprek een zo uitgebreid mogelijk gespreksverslag geschreven. In de andere gevallen zijn de audiobestanden na afloop woordelijk uitgewerkt in een gespreksverslag.

Voorafgaand aan de duo-interviews hebben we met de gezinnen besproken dat geldzorgen een onderwerp van het gesprek zouden zijn. Gedurende het gesprek hebben we aangevoeld in hoeverre de ouder hier (in het bijzijn van de dochter) over wilde praten. Bij ongemak hebben we niet aangedrongen om dit thema verder te bespreken.

Duo-interviews (n=11)

We hebben voor duo-interviews gekozen omdat we graag de ervaringen van de ouder en dochter tegelijk wilden horen. Hierdoor konden ze elkaar aanvullen, ontstond soms discussie en was de dynamiek tussen moeder en dochter zichtbaar. Daarnaast konden dochters waar nodig hun moeders helpen met de Nederlandse taal.

Deze duo-interviews hadden een open en narratief karakter, waarbij we gebruik hebben gemaakt van creatieve gesprekstechnieken (gebaseerd op Stuij et al., 2020, o.b.v. Teachman & Gibson, 2013). Deze methode stelt de interviewer in staat om juist het kind aan het woord te laten, te bepalen welke onderwerpen vooral belangrijk zijn en eigen inbreng te hebben. Daarmee komen wel alle van tevoren vastgestelde onderwerpen ('topiclijst') aan bod, maar krijgt het kind veel ruimte om bijvoorbeeld de flow van het gesprek te bepalen (zie ook Dedding et al., 2013).

Door de flow te laten bepalen door de geïnterviewden, zijn niet in alle gesprekken alle onderwerpen even omvangrijk besproken. Dit kwam ook doordat we niet voor alle gesprekken evenveel tijd hadden. De eerste vier interviews duurden anderhalf tot twee uur. De gesprekken die via Norstat zijn georganiseerd konden maximaal een uur duren.

Ouder en dochter mochten kiezen waar zij het interview wilden laten plaatsvinden. In de meeste gevallen was dit thuis (n=9), maar twee gesprekken vonden plaats in een buurthuis. De eerste vier gesprekken zijn in het najaar van 2021 gehouden, een periode met relatief strenge coronamaatregelen. De overige gesprekken waren in de late zomer van 2022, toen geen coronamaatregelen golden. De moeders en dochters ontvingen voor het gesprek gezamenlijk een vergoeding van 50 euro contant.

Focusgroepen (n=2, met in totaal 24 meiden)

De twee focusgroepen hebben we georganiseerd om de data uit de duo-interviews verder te verdiepen en begrijpen. De meiden konden in deze setting met elkaar in discussie gaan. Beide groepen waren bestaande meidengroepen. De eerste groep (n=7) bestond uit meiden met een Marokkaanse of Marokkaans-Nederlandse achtergrond (bijlage 2). De tweede focusgroep was een stuk groter (n=17), met meiden met verschillende islamitische achtergronden, zoals Marokkaans, Turks, Koerdisch, Albanees en Syrisch.

De eerste groep meiden komt vaker bijeen om maatschappelijke thema's te bespreken. Dit merkten we aan de manier van communiceren en de hoge mate van reflectief vermogen. De tweede groep komt, in wisselende samenstellingen, wekelijks bijeen in het buurthuis. Door de grootte van de groep (en meiden

die eerder vertrokken en later kwamen) was het soms wat lastig om de discussies goed op gang te houden en hebben we in kleinere groepjes over het onderwerp gesproken.

De thema's die in beide focusgroepen aan bod kwamen waren:

- type sportsetting;
- sport en cultuur;
- sport voor alleen meiden;
- gelaagdheid van geen zin om te sporten;
- sport en corona.

Hierbij hebben we onder andere gebruik gemaakt van stellingen en het presenteren van elkaars ervaringen op flipover-vellen. Daarnaast hebben de meiden aan het begin van de focusgroep een korte vragenlijst ingevuld over hun sportgedrag, culturele achtergrond, gezinssamenstelling en financiële thuissituatie.

De beide focusgroepen zijn gehouden op de plek waar de meiden normaal ook samenkomen, in het buurthuis. Twee onderzoekers en de oprichter van You!nG (die contact had met de meidengroepen) waren aanwezig tijdens het gesprek. Op aanraden van You!nG is beide keren voorafgaand aan het gesprek gegeten met de meiden. Zo leerden we ze al iets beter kennen en konden ze vragen stellen aan de onderzoekers. De meiden ontvingen als dank voor het gesprek een bon van 10 euro.

Bijlage 2: achtergrondgegevens van de meiden uit de focusgroepen

	Leeftijd (In jaren)	Etnisch-culturele achtergrond	Huidige sport
Focusgroep 1 (n=7)			
	16	Marokkaans	Fitness
	20	Nederlands-Marokkaans	Fitness
	18	Marokkaans	Fitness
	20	Marokkaans	Fitness
	20	Marokkaans	Fitness
	18	Nederlands-Marokkaans	Geen
	20	Nederlands-Marokkaans	Fitness
Focusgroep 2 (n=17)			
	16	Nederlands-Marokkaans	Geen
	21	Turks	Geen
	17	Koerdisch	Fitness
	18	Nederlands-Somalisch	Fitness
	18	Somalisch	Geen
	28	Somalisch	Geen
	22	Koerdisch	Fitness en volksdans
	21	Turks	Geen
	15	Turks-Koerdisch	Fitness
	23	Koerdisch	Fitness
	20	Nederlands	Geen
	19	Marokkaans	Fitness met trainer
	18	Turks-Albanees	Fitness
	15	Marokkaans	Fitness met trainer
	19	Syrisch	Fitness
	15	Syrisch	Geen
	24	Turks	Geen

Bijlage 3: sportloopbanen en redenen om nu niet te sporten van de meiden uit de duo-interviews

Pseudoniem	Sportloopbaan	Redenen om nu niet te sporten (willekeurige volgorde)	Motivatie om te sporten? (type sport)
Maryam	Zwemdiploma A, B, C. Zat 4-5 jaar op voetbal en 2-3 jaar op kickboksen; gestopt toen dat door corona niet meer kon.	Geen tijd, geen zin/motivatie, weet niet goed waar (wil in de buurt en met alleen meiden), ervaart drempel als ze niemand kent en de kosten voor sport.	Geen
Noor	Sporten via het meidenbuurthuis in de wijk.	Geen (of weinig) tijd, te ver, te duur en wil liever met alleen meiden sporten.	Wel (kickboksen/fitness)
Laila	Zwemdiploma A, B, C. Kort bij voetbalvereniging en 2 maanden naschools aanbod kickboksen; wilde bij vereniging maar was te ver. Nu 2x p.w. caesartherapie.	Te ver i.c.m. geen tijd en te duur.	Neutraal (atletiek)
Salma	Voetbal en basketbal via naschools sportaanbod op de basisschool. Kickboksen via vereniging, gestopt toen dat door corona niet meer kon.	Geen tijd, geen zin, sporten moet dichtbij zijn en vergoed kunnen worden vanuit financiële regeling.	Wel (kickboksen/voetballen)
Brenda	Zwemdiploma A. Kickboksen en dansen. Kickboksen gestopt toen ze moest gaan sparren/meedoen aan wedstrijden.	Geen zin, wil het gewoon niet meer en weet ook niet zo goed wat ze wil en kan doen.	Geen
Jasmine	Zwemdiploma A, B; kickboksen en dansen. Later af en toe fitness op de pas van iemand anders.	Geen zin, kosten van sport en gezondheidsklachten (zorgen ook voor schaamte).	Neutraal (kickboksen/fitness)
Yousra	Lang geleden turnen en meidenvoetbal via het buurthuis.	Geen tijd, geen zin, afstand (voor moeder), gezondheidsklachten, niemand om mee te gaan en kosten van sport.	Geen
Tiana	Zwemdiploma's A, B, C. Ballet, even geturnd, paardrijden en daarna nog een jaar gedanst.	Niet weten waar, te ver en gezondheidsklachten. In het verleden kosten voor sport, te ver en schaamte.	Wel (kickboksen en verdedigings-sport)
Femke	Zwemdiploma A. Was keeper bij schoolvoetbal. Stond ingeschreven bij kickboksschool maar nooit gegaan.	Geen zin, gezondheidsklachten en kosten voor sport spelen ook mee.	Neutraal (kickboksen)
Sky	Zwemdiploma A. Via school yoga en dansen in de pauze gedaan. Proeftrainingen tennis en voetbalschool gehad.	Te duur (kosten en bijkomende kosten voor sport) en te ver. Soms speelt geen zin mee; organiseren (voor moeder).	Wel (voetballen)
Shirma	Zwemdiploma's A, B. Ballet, tennis, yoga en als laatste dansen bij dansschool.	Geen tijd, geen zin/plezier in, niet weten wat, kosten voor sport i.c.m. afstand (goedkoop aanbod is ver weg).	Geen

